

2-ივესნი

№ 9-10

46

ფასი 40 კ.

Handwritten signature

წელიწადი პირველი.

წ. ჭაბუაძე წამოიღო

თავისუფლება

თვიური სამეცნიერო, სალიტერატურო და საპოლიტიკო ჟურნალი.

1 ოკტომბერი 1917 წ.

ქუთაისი

სტამბა „ძმობა“, პუშკინის ქ., სახ. გოკიელისა.

ფეხბორკილიანმა ტყვემ, ჩამოშლილ რკინის „კოიკაზე“ მჯდომარე, მის ბედშივე მყოფ ამხანაგს, რომელსაც რომელიღაც ერთი მოძრაობის შესახებ ქონდა ლაპარაკი და ფთხილათ დაეწეა მის გვერდით. ყველა ტყუა, განაგძო მან. ყველას სურვილები ერთმანეთის საწინააღმდეგოთაა მომართული, ყველას სულსა და გულში, მხოლოდ ბოროტებას მოუკალათებია! არც ყოფილა, არც იქნება შეება. კაცი მხოლოდ ტანჯვისთვის ცოცხლობს, მინამ ცოცხალია, მოკვდება, და გაქრება, „ვითა სიზმარი ღამისა“.

ასეთი კილოთი განაგძობდა ტყვე თვისი პესიმიზმით სავსე აზრებს და თითოეული მისი სიტყვის ამოთქმა, რაღაც არა ჩვეულებრივ მღელღარებას იწვევდა მასში. ამით ცხად ყოფდა იმ აზრს, რომ იგი არ იყო მშრალი, გულგრილი სიტყვაობა, არამედ სულიერი შფოთვის ნაყოფი, ან გულის სიღრმიდან ამონახმობი... მარა, არც ჩემ დასერილ გულს ესმოდა მომავლემდელ მალამოთ, მისი ზოგიერთი მაინც, უსაფუძვლო სიტყვები. ჩემშიაც იღვიძებდა პასუხის გაცემის სურვილები და, ვინაიდან არა ერთხელ მომოსწენია ტუსაღათა წრეში მისი ესეთი, იმედის დამხშობი ლაპარაკი. მიუხედავად იმისა, რომ ძლიერ გაურბოდი რომელიმე ტუსაღის არსებით გამოლაპარაკებას, ამა თუ იმ სერიოზულ საკითხებზე. ძალაუნებურათ მაინც გავხდი იძულებული, გამოვლაპარაკებოდი: — რათა მსჯელობ, ესე უსაფუძვლოთ, ძმობილო! დავეწვი მის წინ, მეორე „კოიკაზე“ და მოურიდებლათ მიემართე.

— უსაფუძვლოთ?! — წყენითა და მრავალ მნიშვნელოვანათ შემომანათა ერთ დროს მიმწვიდელ სიცოცხლის ტალღებ მოთამაშე, ახლა სინათლე გამოღეული შავი თვალები. ეპე, ძმაო, ვისაც არ უგემნია ცხოვრების მწარტკბილი, მხოლოდ ის იტყვის, ასე დაუფიქრებლათ ჩემი სიტყვების უსაფუძვლობას..

— რათ მომმართეთ მაგნაირი სიტყვებით, შეგონებულ, რისთვისაც ახა ძეგლი; შე რა მსჯეტი

ნია და რა არა?! წყენით და მღელღარეთ ეუბასუხე მისი სიტყვებით შეურაცყოფილმა.

— უეცრავათ, ძმაო, მე აზრთაც არ მომსვლია შენი წყენება, ისე უნებლიეთ მოიტანა სიტყვამ და გითხარი.

— მიუხედავად იმისა, რომ შენი პესიმიზმით სავსე შეხედულობა ცხოვრებაზე მე უადგილოთ, სხვისა და შენ დაზღუბველთაც მიმანია, დიდი მოხარული ვიქნები, რომ შეგეძლოს მაგის არსებითად დახასიათება. მარა ეს ასე არ არი: შენი სიტყვები, ან არი ჯინისა, ან და სულის შფოთვის ნაყოფი, რაც ზშირათ ემართება, ნამეტურ, ჩვენ ბედში მყოფ ადამიანს. — მართალია, ცხოვრებაში არი ტანჯვა, ადამიანშიც სუფუეს ბოროტება. მარა ეს ყოველივე გარდამავალია, წუთიერი. ბედნიერება, სიმართლე-კი მომავალს ეკუთნის, სამარადისოა...

— ნეტავი — კი მარა ვაი, რომ ეგ სიტყვები მხოლოდ მშრალი, უსუფუგულოა. ან უიმიდო იმედის გამოხმატველი. რანაირათ? ცხოვრება უნდა ვადაქმნას თვით ადამიანმა. ადამიანი — კი ბოროტებითაა სავსე და მისი ვადაქმნილი ცხოვრება, როგორი უნდა იქნეს, რა რიგი სიმართლე და ბედნიერება უნდა სუფუედეს მასში?! ეს უკანასკნელი სიტყვები, ისეთი მღელღარებით წარმოთქვა, რომ იძულებული გამხადა, მისი ვინაობის გამოკვლევის სურველმა შეშეკავებია ჩემი მღელღარება, რითაც ვისარგებლებდი იმის იმედების დამარხვის მიზეზებს.

— ძმობილო! მივმართე მე. ადამიანის სულის ამაფთოვანებელი, ან ამაშფოთებელი მოვლინება, როდესაც მეორე ადამიანში ვადადის, ე. ი., ერთი მეორეს უზიარებს, რაც უნდა იქნეს იგი, მწუხარება, თუ სიხარული, აუცილებლათ, დახურდავდება, დანაწილდება და ამით გულს ეძლევა შეება, მოსვენება.

— მერე?! — როგორი თვალითაც მწოლიარე ავითმყოფი შეხედავს მის თავზე მდგომ მკურნალს, სწორეთ იმ თვალით შემოშაცქე რდა პერობილი..

მასი ენა დღემდა; უნდოდათ ჩამტყნა

ჩაყვილებული სახე, ოდესმე იმედის სხივით ანთებული, ახლა—კი ჩამქრალ ჩალურჯებული თვალები განაგძობდენ:—ერთხელ, მეც შევხადოდი შევნიერ სიცოცხლეს, ცხოვრებას ამა სოფელში, მიყვარდა და აღვიარებდი უმალდეს დვთაებასაც! გამარჯვების იმედებით აღჭურვილი, შოუპოვრათ ვებძოდი შავ ბედს.. მარა დავმარცხდი. დავეცო ღონემიხთილი მწვავე ბძოლის ველზე; მერე, თქვენ რა ქენით?! შემაქციეთ ზურგი, გადამიარეთ. დამწიხლეთ ტალახიანი ფეხებით ყველამ, შენც და სხვამაც?.

— მერე და ის, მეგობარო, რომ შენ იმისანა წყლულები გაწუხებენ, რომელთა შემქნელ პირობებს მე გულდასმით მოვისმენ, შენ გულს-კი ამით შევბა მიეცემა.

— ეჰ, ძმაო! „კახგი რამ მქირდეს, გიკვირდეს, აფი რა საკვირველია“—ამბობს ჰენიოსი შოთა და ეს სიტყვები ზედ გამოქრილია ყოველ ჩვენგანზე.

ჩემი წასულის ამბავი, რათ გინდა. ყარამან ყათილის როლი მე არ მითამაშნია ცხოვრებაში და არც ვარდაქეშანის. მხოლოთ ჩემი სატყევარი, ცოტაც იყოს, ჩემთვის საყოფია; სხვას-კი, ვინ იცის, გულიც არ აუთრთოლოს.

— „მას მკურნალმა, როგორ კურნოს, თუ არ უთხრას, რაცა კირდესო“—! ამასაც-კი ამბობს შოთა, მეგობარო. პატიოსან სიტყვას გაძლევ, გულ დასმით მოვისმინო თქვენი ამბავი. — გთხოვთ, გვიამბოთ მოკლეთ მაინც.

— ჩემი თავგადასავალი?—პყრობილმა ნაღვლიანათ შემომკინა. კარგი.—და მცირე ოდენი ხნის შემდეგ, დამყუა ნებას. თივის ბინძურ ბალიშის ქვეშიდან, მან თეთრი ტილოს ქისა გამოიღო და ისეთი მღვლეარებით დაუწყო დაჭრილ თუთუნის ღერებს ქალაქში ხვევა, რომ, აშკარა იყო, ძლიერ შეაწუხა გულის ნადების გაზიარების სურვილმა. მღვლეარეთვე მოუკიდა თამბაქოს, ერთი ამოხვნეშით მიმოიხედა გარს და, როცა დარწმუნდა, რომ ჩვენს გარშემო ტუსაღები ჯუკე შემოგვლოდა, ხელის შემშლელიც აღარავინ იყო, დაიწყო:

— „მე ერთი ღარიბი გლენის შვილი ვარ. ჩვენ სოფელში გათქმული იყვენ ჩემი მშობლები გულკეთილობითა და სიპართლის მოყვარობით.

მამაჩემს სრულიათ არა ესმოდა რა წიგნისა, დედამ—კი ზედ მიწევნით იცოდა ქართული წერა—კითხვა.

გუშინდელი დღესავით მახსოვს, სანახ-შოხე შეგროვილ მანდილოსნებში უფრო ხშირათ გამოიტანდა ხოლმე „ვეფხის ტყაოსანს“, რომელსაც იგი „ქართულ ფილოსოფიას“ ეძახოდა. ისეთი გატაცებით დაიწყებდა კითხვას, კაცს ეგონებოდა, ზებირათ დაუსწავლიაო.

შევიქენი 8 წლის.

მე ძმა არა მყავდა: არც უფროსი, არც უნცროსი, რომ შეესუბუქებიათ მშობლების მძიმე უღელი და ამით მე საშვალება მომცემოდა სოფლის ორკლასიანი სასწავლებელი მაინც გამეთავებია.

ბევრი ფიქრის შემდეგ, რათგანც შეუძლებელი გახდა ჩემი ოჯახზე მოწყვეტა, გულდაწყვეტილმა დედამ დამაწყებია ანბანი.

დღე უნდა ყოფილიყავი ყანა-ვენახში, რომ წყალი მაინც მიმეტანა მოხუც მშობლებისთვის, ან ხარ-ძროხისთვის უნდა მიმეხედა. ღამე-კი მამაკაცური შრომით დაღლილი დედა, ისე არ მოისვენებდა, რომ ორიოდე პწკარი მაინც არ გავეტარებზე მკვრის მხილავ შექქზე.

მახსოვს, მეტყოდა ხოლმე: „ისწავლე, შეილო, თორე უსწავლეო ადამიანი და ბრმა ერთია.—რომელმაც თვისი დედაენა მაინც არ იცის, ის ვერც თავის მოძმეს და ვერც თავის თავს ვერაოდეს ვერ გამოადგება. ჯერ, ასე წვეიდეთ იოლათ, მერე, ღმერთი შემაძლებიებს და სასწავლებელში მიგაბარებ.“

არც მე ვიყავი უსულგულო, უნიქო ახავაზდა.—ძლიერ შემაყვარა დედამ სწავლა.

წელიწად ნახევრის განმავლობაში, გვირინანათ შევისწავლე წერა—კითხვა. შემდეგ—კი უბედურმა დედამ ამისრულა დანაპირები. ერთ დილა აღრიხანა ჩამილაგეს, თუ რამე

იყო ჩემთვის საჭირო, ჩამიკრა დედამ მაგრათ გულში მშობლიური გძნობით. გამომეთხოვა იმედიანი სიტყვებით, რომ მალმალე მნახავს და გამომამგზავრა მამამ მეორე სოფლისკენ, საიდანც, სიახლოვის გამო, შესაძლებელი ვახდებოდა სასწავლებელში სიარული.

თუმცა ძლიერ მეფერებოდენ მობინავენი, რომლებთანაც დამტოვა მამამ, მარა პირველ ხანებში მომეწყინა. მომენატრა მშობლები, პატარა მეგობრები. დედის ტკბილ ალერს ქვეშ, სწავლას შეჩვეულს, მემწარა მასწავლებლის, ხან და ხან, მკაცრი კილო... ბევრჯელ ვღვარე ცრემლებიც. მარა, როგორც მოსალოდნელიც იყო, ეს გარდამავალი სევდები—მალე გაქრა—ყოველივე შევითვისე და შევეჩვიე... ოჰ! ის-ღა ბწყინავს ნათლათ ჩემ ხსოვნაში! მხოლოდ ის-ღა შერჩა ჩემ გძნობა—გონებას ტკბილ მოსაგონებლათ, ის დაუბრუნებელი სიყმაწვილის ბედნიერებით სავსე წუთები!! ღმერთო! რა სიცოცხლის მოუსვენარი ტალღები ირეოდა მაშინ ჩემს არსებაში. რა სიხარული, რა აფთოვანება მიპყრობდა! თავს წისქვილის ქვა უნდა შემოვიბრუნოთ და ისე შევემსოთ, როგორც სხვები არიან შემოსილიო, რომ გული არ დაეჩაგროს“—ეტყუდა მამას. მოკლეთ, ამნაირი დედა მყავდა, მე-კი ვერაოდეს ვერაფრით ვერ ვაამე, რაც დარდი და სისაწყლო არ გამოვაცდევეი!..” — დედის მოგონებამ პყრობილს წითლად აუმიღვლვარა გაყვითლებულ—გამხმარი ლოყები, მიღრმავებულ—მიმქრალ თვალებზე მძივებივით დაიწყო გორება ცრემლმა. პყრობილი დაღუმდა.

— „ ჩემს მობინავესთან დამხვდა ერთი შვიდი—რვა წლის მოწაფე გოგო, — განაგძო პყრობილმა. — ჩემებ, სხვისი შვილი, სასწავლებლის სიახლოვის გამო, მოყვანილი.

თუმცა ჩემზე უნკროსი იყო, მარა ძლიერ კარგი თვისების გამოდგა ის გოგო და დავმეგობრდით ბავშვები. მას ყოველივე გამოუღეველათ ქონდა, რაც ძვირფასია ბავშვის გძნობა—გონებისა და სურვილების დასაკმაყოფილებლათ, რაც ცხადსა ყოფდა იმისი მშობლების არა სიღარიბეს. მარა ფოფი—ფოფის უწოდებდენ მას—ერთ თხილსაც არ გატებდა უჩემოთ, ისე შეგუყვარდი. მეც მიყვარდა იგი ბავშური უმანკო სიყვარულით; ვაი, მისი ბრალი, ვინც ფოფის წყენებას გაბედავდა. ქვითა და ჯოხით არ დავზოგდი, ვინც გინდა ყოფილიყო.

ისიც ბევრჯელ წამომეშველებოდა ბავშვებთან ჩხუბის დროს და, რომ ვეღარას ვაწყობდა ხოლმე, წიაქით დავშვებოდა სალხისკენ.

როცა სწავლა მორჩებოდა, ჩიტების გუნდით მოვედებოდით ახლო—მახლო გზამიღვრებას და ერთი ცელქობით მივეშურებოდით სახლებისკენ.

მიდიოდა დღეები, თვეები—ჟამთა უფუკრულისკენ. ვსწავლობდი ნიჭიერათ, ვხარობდი ჩემიდა სხვისი სიცოცხლით და, არ ვიცადი, თუ მალე მოვდებოდა ბოლო, თუ იყო დასასრული ყოველივე ამისა.

მინა რაქველა.

(შემდეგი იქნება)

წალვერის ძველ ჩაინეულ წყაროზე.

დაადგები მოკლე ბილიკს და შედიხარ უღრანს ტყეში, იქ ხევა, ვიწრო ხევა, მსგავსს ვერც ნახავ თავის დღეში. ფიქვ-ნაძენარი და წიფლნარი აქ, ისეა ტოტ დახრილი, რომ დიდიდან საღამომდი, მზიან დღეშიც, არი ჩილილი. აქ მზის სხივი ვეღარ ატანს, ხშირ ტოტთან ლურჯ ტყის კარავს,

მთის კალთები, ხევის ირგვლივ, აქ მკრთალ ბინდ-ბუნდს დაუფარავს.
 აქ ყოველთვის სიჩუმეა, მხოლოდ სიო, თუ დაქროლებს,
 და ფიქვ—ნაძენარს, წიფლის ფოთლებს— კოცნის სუნთქვით შეაკრთოლებს,
 ან და ჰაერს გააღვიძებს ფრინველთ სტვენა, ფრენა ფთხილი,
 ხან—კი შორით მოიჭრება ყრუ ხევ—ხევის მოძახილი...
 და, აი, აქ, მთის ძირებში, სკამებია გამართული,
 და იქვე ქვის კედელი, აშენებულ—ამოსხმული,
 კედლის შუა კუშტ მოხუცის სახე არი გამოთლილი...
 იმავ „მოხუცს“ გძელ წვერიანს, კბილებში აქვს რკინის მილი,
 იმ მილიდან რკინეული, ბროლის წყარო მოქუხს გრილი.
 იქვე, ახლო, დარაჯი ზის, სიბერისგან თავდახრილი...
 აქ დილიდან საღამომდი განუწყვეტლივ არი ხალხი:
 მოხუცი და ახალგაზდა, კაცი, ქალი, მრავლიათ ბაღლი...
 რიგი მოღის, რიგი მიღის, სხედან აქა, დგანან იქა,
 რიგ—რიგობით წყალსა სვამენ, ხელთ უპყრიათ ბოთლი, ჭიქა,
 კვლავ მიდიან, კვლავ მოდიან, ლამაზ ხეც ვერ შორდებიან,
 ტყის ჩითლოში გრილდებიან, მკურნავ წყლით ჯანსაღდებიან.
 ვიშ, ბუნებავ! მრავალფერო, რა უხვია შენი მკერდი,
 შენი ეშხით მოხიბლული, სულ შენ გიმღერ და გიმღერდი...
 მინდა შენი სიბძნის წიგნი, ჩემებ, სხვებმაც წაიკითხოს,
 რო შეგიტკბონ, შეგიყვარონ, აღამისძემ თავსა კითხოს;
 მომხიბლავი შენი მკერდი, რათ აქცია ტანჯვის ბაღათ.
 როცა ყველას—კი თავაზობ შენ სამკაულს უხვათ, ლაღათ...

ი. სიხარულიძე.

წაღვერი—ივნისი 1907 წელი.

კონტრაგვოლიუციონერების ბინადრობა არ იციან.

მინისტრების ორგანოში — „მუშის გაზეთი“ (Рабочая газета № 82) წერია: „Въ воз- духѣ носятся явные признаки мобилизующей контръ революцій. Намъ неизвѣстенъ штабъ ея неизвѣстна степень ея организованности. როგორც ხე- დავს მკითხველი, „მუშის გაზეთის“ თანამშ- რომლებს ვაუგონიათ და გძნობენ, რო კონ- ტრ-რევოლიუციის სუნი დის ჰაერში და არ იციან-კი, თუ სად ბინადრობენ და როგორ მუშაობენ კონტრ-რევოლიუციონერები.

ამ პატარა წერილში ვეცთები, თუ „მუშის გაზეთის“ თანამოაზრეები არა, სხვა მაინც დავა- რწმუნო, თუ სად და როგორ მუშაობენ კონ-

ტრ-რევოლიუციონერები. ავიღოთ პირველათ სენასტაპოლის ამბები. ყველამ იცის, რომ იქ, კონსტატელების შემწეობით, დიდი აურ ზაური მოხდა. მარა რაში გამოიხატა ეს აურ ზაური? იმაში, რომ იქიდან გამოიქცა ფლო- ტის უფროსი კალჩაკი და დაიჭირეს რამდენიმე რეაქციონერი აფიცერი. თურმე, სეკას- ტაპოლის ფლოტი კონტრ-რევოლიუციონერების ბუდე ყოფილა. აფიცრები და კალჩაკი, როგორც მან ჩვენების დროს, პეტროგრაღში თქვა, მომხრე ყოფილან ომის ბოლო- მდი წარმოების ისე, როგორც მილიუკოვი და გუჩკოვი. იმათ სასაცილოთაც არ ყოფნით ომი იმ ფორმულით, რომელიც რუსეთის რევოლიუ- ციონურმა დემოკრატამ წამოაყენა.

ვისაც რუსეთის და დემოკრატის ფარ-

მულა არ წამს, ომის შესახებ, ის არ არი მომხრე პატარა ერების გათავისუფლების. ისინი მომხრე არიან, როგორც თავის გაზეთებსა და ბიულეტენებში ამტკიცებენ, ჯერ ერთი ანექსიის, ე.-ი., პატარა ერების იარაღით დამორჩილების და, მერე, მომხრე არიან რუსეთის შალიანობის (стоять за целость России). ასეთი პირები იდგენ სევასტოპოლის ფლოტის სათავეში და, სანამ მათ, კრონშტატის მეზღვაურების წყალობით, ნილაბი არ ჩამოაგლიჯეს, რო გეკითხათ, ან სამხედრო მინისტრის კერენსკისთვის, ან „მუშათა გაზეთისთვის“, ისინი გიბასუხებდნენ, რომ ეს ერთად ერთი ფლოტია, რომელმაც შეიგნო თვისი ვალდებულობა და სწორ გზას ადგიაო. ეს კიდევ რაა. არ გაუფლია რამდენიმე დღეს და პეტროგრადში სუვორინის ოჯახის ინიციატივით გამოსულმა „პატარა გაზეთმა“ (Маленькая газета), რომელიც პეტროგრადში გამოდის, ვრცელი მოწოდება გამოუშვა, სადაც მოქალაქეთა რუსეთის მცხოვრებლებს მოუწოდებდა კალჩაკი დიკტატორათ ვაეხადათ და ბოლო მოელოთ ყოველივე სოციალისტური აგიტაციისთვის. პატარა გაზეთის რედაქტორი დაიპირეს, ჩვენება ჩამოართვეს და მეორე დღეს გააცხადეს, რომ მანდამანც საშიში კაცი არ არისო და გაათავისუფლეთო. კალჩაკისთვისკი არც უკათხავთ, თუ რა კავშირი აქვს მას, ან ამ „პატარა გაზეთთან“, ან კონტრრევოლიუციისთან. კიდევ უარესი, რომ გაზეთი არც დახორეს

ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძის დიკტატორობას ქადაგებდა აგრეთვე გაზეთი „ტელეგრაფი“ ფინლიანლიაში, რომელსაც ძველი რეაქციონურ ზოგ გაზეთების თანამშრომლები სტამბავენ და, სანამ მუშებმა არ დაანებეს ამ გაზეთის ბეჭდვას თავი, კაცს ხმა არ ამოუღია მათ წინამდევ. ერთ სოფელში, ვსკოვის გუბერნიაში, ღვედელი პაპოვი არწმუნებდა ხალხს, რომ ახალ მთავრობას ეკლესიები თვა-

ტრებათუნდა გადააკეთოსო. ხალხი ძალიან ააღელვა ასეთმა აგიტაციამ და, დიდი სჯა-ბაასის შემდეგ, როგორც იქნა, უფრო შეგნებულმა გლეხებმა დაარწმუნეს ხალხი, რომ ღვედლის ნათქვამი სიცრუეა და ეკლესიებს არავინ ხელს არ ახლგებსო. ვაუბატონი პაპოვი-კი ახლაც განაგდობს იმ სოფელში სამსახურს და, ალბათ, კიდევ ამხედრებს ხალხს, მოძრაობის წინამდევ. მოვიგონოთ ახლა, რომ არც ისე დიდი ხანია, ღენერალმა ბრუსილოვმა ფრონტზე მოიწვია რამდენიმე პროფესორი და გამართა ლექციები მეუმრავლესების წინამდევ. ამაზე სოციალისტ მინისტრს კრინტიც არ დაუძრავთ. მოვიგონოთ ალექსეევის ისტორია, რომელსაც კერენსკი დიდი სიხარულით კოცნიდა. ალექსეევი გამოდგა ნამდვილი რეაქციონერი და დროებით მთავრობამ, თუმცა მართალია, გადააყენა, მარა სამაგიეროთ, ისეთი ატესტაცია მიცა მას, რომ, მგონი, სოციალისმის გაჩორციელების დროსაც გამოადგეს. მოვიტან აქ რამდენიმე სიტყვას პალიუკოვის წერილიდან, რომელიც „ახალ ცხოვრებაში“ იყო მოთავსებული: პილიუკოვი წერს: „ჩვენ, „სახიზლარი ბურჟუაზია“ მალე დაგიმტკიცებთ, რომ თქვენ ჩვენთან ვერაფერსაც ვახთებთ. ძველი მორწმუნენი, (старовѣры) კაზაკები და საღვედლოება უკვე ჩვენია, თუ ომი გაგძეღდა, ჩვენი ძალა თანდათან გაიზდება და თქვენ მალე დაგაჩოქებთ ჩვენ წინაშეო.“

ეს წერილი ღია ბარათზე იყო დაწერილი დამეორე მხარეზე ეხატა ხმალი წარწერით: „მტერი უნდა დავიმორჩილოთ, მანამდი ზავზე ლაპარაკი შეუძლებელია“. ეს სიტყვები, როგორც ეტყობა, წერილის ავტორს ნიკოლოზ მეორის სიტყვიდან ამოუღია, რომელიც ნიკოლოზმა 14 ივნისს, 1915 წარმოათქვა. აქვე წერია: „ურტყვი მას, ვინც გაბედოს დამამცირებელ ზავზე ლაპარაკიო.“ დამამცირებელ ზავათ—კი ამ ვაუბატონებს ესმით ზავი იმ ფორმულით, რომელიც რუსეთის დემოკრატამ წამოაყენა.

ამას გარდა, მკითხველს, ალბათ, არა ერთი წერილი წაუკითხავს ფრონტიდან და მიყრუებულ უბნებიდან, სადაც სალდათები და ხალხი ჩივიან, რომ არც ერთი სოციალისტური გაზეთი მათ არ მოდით, მაშინ, როდესაც ბურჟუაზული გაზეთებით და მათი მოწოდებებით ავსებულია, როგორც ფრონტი, ისე სოფლები.

ამაში მხოლოდ ფრანგების მოსამსახურებია დამნაშავენი, რომლებიც აღჭურვილი იყვნენ ნიკოლოზის და მათი მინისტრების ნდობით. საჭირო იყო, რომ ამ ვაჟბატონებიდან გაწმენდილიყო ყველა დაწესებულებანი. მარა ჯერ ამაზე არავის უფიქრია, და მოხელეები — კი კონტრ-რევოლიციონერ მუშაობას განაგებდნენ თელი თვისი ძალ-ღონით. ახლა ენახოთ, სად არის ამ კონტრ-რევოლიუციონერების მთავარი შტაბი და როგორ ეპყრობა მათ მთავრობა.

ყველას ახსოვს, ის ისტორიული დღე, როდესაც პეტრ. აგრადში კაზაკების წარმომადგენლების სიეზდი გაიხსნა. იქ გამოვიდა გუჩკოვი და მილიუკოვი. მათ გააცხადეს, სოციალისტებმა თქვენი წმიდათა წმიდა ფეხით გათელესო.

თქვენ იყავით, კაზაკებო, რომ ანექსიით აღიღებდით დიდი რუსეთის ტერიტორიას, კონტრიბუციით — კი ამდიდრებით და აწყობდით მასო. დღეს — კი ყველა ეს ფეხით გათელეს და თქვენ ანგარიშსაც არ გიწევინო. საჭიროა, რომ თქვენ იღვათ თავზე, პირი უბრუნოთ რევოლიუციას და რუსეთის ხალხი ისევ ძველ სწორ გზაზე დააყენოთო. შტაბიც სწორეთ იქ არი, სადაც ესენი სხედან. და, როგორც იცით, ეს პირები ორივე სახელმწიფო დუმაში სხედან. თავის გამოსვლებით, ისინი კრეფენ კონტრ-რევოლიუციონერებს სახელმწიფო დუმაში, ამათთან მომუშავენი და თანამოაზრეები სხედან დროებით მთავრობაშიაც, როძიანკო, ლკოვი და სხვა. ასეთივე აგიტაციას გაწევს მალე სახელმწიფო საბჭოც, რომელიც თან და თან სულს იდგამს.

ასეთივეა უწმიდესი სინოდიც... ყველამ იცის, რომ რევოლიუციის პირველ დღიდანვე, ამ დაწესებულებებს ბოლო უნდა მოღებოდა. მარა ასე როდი მოხდა. დღეს სახელმწიფო დუმა, ისეთ მუშაობას ეწევა, რომ ისე გვეგონება, მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოა ხალხის ნდობით აღჭურვილიო.

რასაკვირველია, ბოლო უნდა მოღებოდა ამ ძველი, დამყაყებული დაწესებულებათა არსებობას თავის — თავათ. მარა ბოლო არ მოელო, არც მას შემდეგ, წარმოიდგინეთ, რაც ეს თელი რუსეთის სალდათთა და მუშათა საბჭომ ცნო საჭიროთ და აუცილებლათ. დროებით მთავრობამ, რომელსაც ამ დაწესებულებების დახურვა მიენდო, მიუხედავად იმისა, რომ იქ საბჭოს წარმომადგენლები შედიან, პილატესავით, ხელი დაიბანა ამ საქმეში. ეს ასეც უნდა მომხდარიყო. მიტო, რომ თავის დათმობითი პოლიტიკით, სოციალისტი მინისტრები თვითვე ლესვენ თავის დასაკლავ დანას, თორე როძიანკო და ლკოვი როდი აუქმებენ ისეთ დაწესებულებებს, რომლებიც მათ ინტერესებს გულით ემსახურებიან.

სახელმწ. დუმა, გათქმული რუსეთის სინოდი და მალე საბჭოც განაგებდნენ თავის კონტრ-რევოლიუციონერ მუშაობას, ჯამაგირის აღებას და შავი ძალების კრეფას მანამ, სანამ — რუსეთში არ შეიქნება, ისეთი მთავრობა, რომელსაც შეეძლება დააკმაყოფილოს დემოკრატიის ყველა კანონიერი მოთხოვნილებანი.

მუშათა გაზეთი, მისი თანამოაზრეები და, მათ მიერ დროებით მთავრობაში გაგზავნილი მინისტრები, ძალიან ბევრს გაიძახიან რევოლიუციონერი ჯარის და მუშების იარაღის ჩამორთმევაზე და იმას — კი ანგარიშს არ უწევენ, დალოცვილები, თუ რას ჩადიან შავი ყორნები, დიდი სკიფური მამალი ყორნები!...

დაჯერებულივარ, მკითხველმა დაინახა, თუ სად არი მთავარი შტაბი კონტრ-რევოლიუციონერების და, რათგან მთავრობა უძღურია და, პირიქით, ხელსაც უწყობს კონტრ-რევოლიუციას, საჭიროა თვით მასაც შეუ-

დგეს სისტემატიურ, გაბედულ ბძოლას ამ შა-
ვი ძალების წინააღმდეგ და, რაც შეიძლება,
ადრე და მალე მოითხოვოს, რომ რუსეთის
მართვა-გამგეობის საქმე გადავიდეს დამფუძნე
ბელ კრების მუშაობის დაწყებამდე, გლახა წარ-
მომადგენლების ხელში, თორე მალე, ძალიან მა-
ლე უარესი მოგველის.. და ამას ხელს უწყობს
ომის გაგძელება... მოვლენ ვაჟბატონები,
როგორც სახელმწიფო დუმიდან, აგრეთვე
საბჭოდან და სინოდოდან თავის ამალით და
გვეტყვიან: ჩვენ ოკტიაბრისტული მაგარი მთა-
ვრობა გვინდაო. სწორეთ მაშინ იგივე რო-
დიანკო, რომელთანაც ახლა სოციალისტი მი-
ნისტრები მუშაობენ, ძველებურ მუხრუქს
მოუჭერს ყველას, მიუხედავთ იმისა, დათმო-
ბით პოლიტიკას აწარმოებდა იგი, თუ უფრო
რევოლიუციონურ გზას ადგა.

ნიკ. ფანცხავა.

ქ. მოსკოვი. 30 მაისი.

რუსეთის რევოლიუციონ და საქარ- თველოვ ავტონომია*)

(დასასრული).

მდგომარე წლის, 27 თებერვალს, სამუ-
დამოთ დაემზო ის საშიშარი დესპოტური მთა-
ვრობა, რომელიც, 116 წლის განმავლობაში,
ჩვენ სისხლსა სეგადა და კიდევ ვერ გამ-
ძლარიყო. 27 თებერვალს იფეთქა დიდი ხნის
დაგუბებულმა გამწარებამ, რომელმაც დაას-
ხვრია ნიკოლოზის მყუდროება და დაამკვიდ-
რა „ქვეყნასა ზედა მშვიოობა და კაცთა შო-
რის სათნოება“ (!)

116 წლის განმავლობაში, დატანჯულმა
ქართველებმა, დღეს თავისუფლათ ამოვისუნთ-
ქეთ. ამ ამოსუნთქვას თან ამოყვა, თელი
116 წლის განმავლობაში ღრმათ დაგუბებუ-
ლი ნალველიც. გათავისრულდა რუსეთი და გა-
თავისუფლდა საქართველოც. (!) ახალმა დრო-
ებითმა მთავრობამ, რომელშიაც შედის ქართ-

ველი სოციალ-დემოკრატი, კაკი (ირაკლი) წე-
რეთელი (ფოსტა-ტელეგრაფის მინისტერი),
მიზნათ დაისახა დაბეჩავებულ ერთა სრული
თავისუფლების მინიჭება (самоопределение
народностей) და დლიდან „გამეფების“ იწ-
ყო კიდევ მიზნის გახორციელება. გამოაცხა-
და პოლონეთის, ფინლანდიის (ფინეთის) და-
მოუკიდებლობა, სომხეთის, უკრაინის, ლიტ-
ვის და სხვა ერების ავტონომია.

ავტონომია მოიზიოვეს: უკრაინლებმა,
ბელოროსებმა და, ერთი სიტყვით, ყოველმა
დასაგრულმა ერებმა. ავტონომია მოვითხოვეთ
ჩვენც და მოვითხოვეთ სამართლიანათაც. სამართ-
ლიანათ მეთქი, მოგახსენებთ იმიტო რომ თუ სხვას
აქვს პოლიტიკური ავტონომიის მოთხოვნის
ნება, ჩვენ მით უმეტეს ჩვენ გვეკუთნის სამართა-
ლით ავტონომია და, აი, რატომ: ომის ქარ-
ცეხლმა პნს ათასი ქართველი შეიწირა. ეს
რიცხვი გამომანგარიშებულთა სამი-ოთხი თვის
წინათ და ახლა, თუ მეთი არა, ქართველე-
ბის რაცხვი, ე. ი., ბძოლის ველზე დახოცილ
ქართველ ჯარის კაცთა რიცხვი 400 ათასს
მინც აღემატება. მერე, რისთვის, ან ვისთვის
შეწირა პატარა საქართველომ ამდენი სხვერ-
ბლი? ზოგიერთი მეთყვის: სამშობლოს ვიცავ-
დითო. ვისგან ვიცავდით სამშობლოს? ნემცე-
ბიდან? როგორ ფიქრობთ: საქართველოსთვის
ვიღველმ მეორე და ნიკოლოზ მეორე ერთი არ
იქნებოდა? ვიღველმის ხელში უფრო ბევრს
დაკარგავდა საქართველო, ვიდრე ნიკოლოზის
ხელში? არა გგონია, რომ საქართველო უარეს
განსაცთელში ჩაყარდნილიყო ნიკოლოზიდან,
რო ვიღველმის ხელში გადასულიყო. ჩემი
აზრით, ადვილი შესაძლებელია, საქართველო
ვიღველმის ხელში უფროც აყავდებოდა,
უფრო თავისუფლათაც იცხოვრებდა, ვიდრე
ნიკოლოზის ხელში. ეს კიდევ არა კმარა. ვი-
ღველმს, რომ საქართველო თურქების სულთა-
ნისთვის გადაეცა, ჩვენ უფრო ბედნიერიც ვიქ-
ნებოდით, ვიდრე ნიკოლოზის ხელში. მამ, რი
სთვის დავკარგეთ 400 ათასი ვაშაკი ქართ-
ველი? რატომ არ მივემხრეთ ვიღველმ მეორეს?

*) იხ. უფრ. „თავისუფლება“, № 7.

არა! ქართველი ხალხი არა დროს არ ყოფილა დალატს ნაჩვევი. შეიძლება, ერთმანეთისთვის ელალატნათ. მარა გარეშესთვის არაოდეს! ქართველ ხალხს ძულდა ნიკოლოზ მეორე და თელი რუსეთის მთავრობა, უყვარდა და უყვარს რუსის დემოკრატია. ქართველებმა ვიცოდით, რომ მთავრობას-კი არა, ხალხს ვულაატებდით. ჩვენი დალატით რუსის ხალხი შეიწროვდებოდა, რუსის ხალხი დაიტანჯებოდა და, აი, ძმობა-ერთობის გულმხურვალეთ მაძიებელმა ქართველმა ხალხმა მედგრაჲ მიაშურა საერთო მტერს. ქართველი ხალხი იცავდა რუსეთს, იცავდა რუსის ხალხს და, აი, სწორეთ ამ რუსის ხალხმა, რუსეთის მებძოლმა დემოკრატიაჲ უნდა, მინიჭოს მას თავისუფლება. ანდა, რა უფლება აქვს ახალ მთავრობას, რომ სრულიპოლიტიკური ავტონომია არ მოგვეცეს? ახალმა მთავრობამ, ხო კარგათ იცის, რომ ძველი მთავრობა ჩვენზე ძალას ხმარობდა; ახალმა მთავრობამ ხო კარგათ იცის, რომ ჩვენ მისი ძალის წინააღმდეგ ვერ მივიღოდი? მერე, რა არის ახალი მთავრობის ლოზუნგი? ის, რომ ისევ ძალმომრეობის პოლიტიკა აწარმოვოს, თუ ის, რომ ძველი ცოდვები, ჩვენი სისხლით გაუმადარი მთავრობისა გამოიყიდოს და თავისუფლება მოგვანიჭოს, ძმურათ ხელი გამოგვიწოდოს? ახალი მთავრობა, არა მგონია, ისე მოიქცეს, როგორც ძველი იქცეოდა. მარა ჩვენც უნდა ამოვიღოთ ხმა, ჩვენც უნდა მოვაგონოთ ახალ მთავრობას ის, რაც დაუყონებლივ უნდა მოგვეცეს. ჩვენ ამას მოვითხოვთ, რათგანც ეს გვეკუთნის. ჩვენი სხვა. საქართველოს პოლიტიკურათ, თუ კულტურულათ აყვავება მხოლოთ და მარტო ავტონომიას შეუძლია! რა არის ავტონომია?

ავტონომია არი ბერძნული სიტყვა და ნიშნავს თვით-კანონ-მდებლობას. ავტონომია თავისუფლებაა. ავტონომია ის არი, როცა ადამიანს, სხვის დაუკითხავათ, ეძლევა სრული თავისუფლება, განავოს ყოველივე შინაური ცხოვრება. მარა საქმე ის არი, რომ ამ სხვადა

სხვა ხალხში, ზოგი მათგანი მიდევს ხენა-თესვას, მიწის მუშაობას, ზოგი მრეწველობას, ზოგი მეჯოგობას და სხვა მრავალ პროფესიებს. უკრაინაში და საქართველოში ყველა მიწის მუშაობას მიდევს, ურომლისოთაც ცხოვრება არ შეუძლია მაშინ, როცა მოსკოვის გუბერნიაში მრეწველობა არი გავითარებული. ზოგი ერი რუსეთისა, სხვა ერთან შედარებით, მალალ კულტუროსანია, ზოგი-დაბალი, ზოგს აქვს თვისი მდიდარი ლიტერატურა, ზოგს - ლარიზი და უნდა თანდათან გააფითაროს იგი. როგორ ფიქრობთ: ამ სხვა და სხვა კულტურისა, სხვა და სხვა ეროვნებისა და სარწმუნოების ხალხს, ერთი კანონი დაქირდება? არა და არა? ამ სხვა და სხვა ხალხს, სულ სხვა და სხვა საჭიროებანი აქვს, სხვა და სხვა პირობებში ცხოვრობენ, როგორც კულტურულათ, ისე პოლიტიკურათაც. ამ სხვა და სხვა ხალხს სულ სხვა და სხვა ინტერესები ამოდრავებთ და მათი ერთ ფარგალში მომწყვდევთ, ყოველათ შეუძლებელია. მე არ მინდა ამით ვთქვა, რომ ქართველები, ან სხვა ჩვენისან, პირობებში მცხოვრებნი, რუსეთს გამოვეყნოთ და ცალკე სახელმწიფო დავიარსოთ მეთქი. არა. ჩვენ კარგათ ვიცით, რომ ძალა ერთობაშია. რუსეთთან ჩვენ საერთო ინტერესებიც ბევრი გვაქვს. ამიტო ჩვენი იდეალია, რომ საქართველო რუსეთთან განუყრელი იქნეს, საერთო საქმე მათ ერთად აკეთონ.

ამას გარდა, ე. ი., საერთო საქმის გარდა, ყველა კუთხეს აქვს თვისი საკუთარი საქმეები, რომლებიც არც ერთ კუთხეს არ შეეხება. შინაური საქმის მოსაწესრიგებლათ, დემოკრატული სახელმწიფოება აარსებენ ადგილობრივ კანონმდებლობას, პარლამენტს. აი, ასეთ კუთხეს ქვია ავტონომიურათ მოწყობილი კუთხე. რუსეთის ყოველი გამოჩენილი სოციალისტი აღიარებს შეიწროებულ ერის ტერიტორიალურ, თუ კულტურულ ავტონომიას. ტერიტორიალურს იმისთვის, ვისაც ტერიტორია შერჩენია, ხოლო კულტურული ავტონომია იმისთვის, ვისაც ტერიტორია

აღარ აქვს. ერთი პარლამენტი, ვიმეორებ, ვერ განაგებს ყველა განაპირა ქვეყნების საქმეს. ვერ განაგებს იმიტო, რო შორს იქნება და ჩვენ საჭიროებაზე დაშორებული წარმოდგენაც არ ექნება.

ცენტრალისტური პარლამენტი შეიმუშავებს და გამოცემს იმ კანონებს, რომლებიც საჭირო იქნება მოსკოვის, ან პეტროგრადის გუბერნიაში მცხოვრებისთვის. ეს კანონები ჩვენთვის ყოველთა გამოუსადეგარი იქნება ისე, როგორც თფილისში გამოცემული კანონი პეტროგრადელ მოქალაქისთვის. რომ ეს ასე არ მოხდეს და ყველა კუთხის საჭიროებანი დაუკმაყოფილებელი არ დარჩეს, რომ ხალხი უკმაყოფილო არ იქნეს თვისი მთავრობის, როგორც ეს იყო ნიკოლოზ მეორის დროს, ადგილობრივი მცხოვრებლებმა უნდა ამოირჩიონ, ვისაც ენდობიან და დაავალონ შინაური საქმეების მოწესრიგება და ადგილობრივ ცხოვრებისა და პირობების შესაფერი კანონების შედგენა. ვინ უფრო კარგათ იცის საქართველოს ამბავი, ვინ უფრო კარგათ იცის, რა მოუხდება ჩემი სოფლის გლეხს: მე, თუ პეტროგრადელმა მოქალაქემ? რასაკვირველია, ჩვენ და, ამიტომაც, ჩვენ უნდა შევადგინოთ კანონები, ჩვენ უნდა ვიყოთ ჩვენი თავის პატრონი. ამას ქვია თავისუფლება, ამას ქვია ავტონომია! ამ ნაირათ, ავტონომია არ ნიშნავს რუსეთიდან გამოყოფას, ან ბატონ-ყმობის აღდგენას, არამედ ავტონომია იგივე თავისუფლებაა. ავტონომია სახელმწიფოს განუყრელი ნაწილია.

როგორც ვიცით, ინგლისში მანარქიაა, რომელსაც ძალიან ბევრი სამფლობელო აქვს სხვა და სხვა ქვეყნებში. დარწმუნებული ვარ, რომ ინგლისის თვისი სამფლობელოებისთვის სრული ავტონომია არ მიენიჭებია, ახლა ყველა წამოშორებული იქნებოდა ინგლისს. ერთად ცხოვრობენ, ყველა თავისუფლები არიან, ყველას ავტონომია აქვთ მიანიჭებული. აქიდან ის დასკვნა გამომაქვს, რომ ავტონომია-კი არ აცალკავებს ერთ მხარეს მეორედან, არამედ

შკიდრით აკავშირებს. ავტონომიამ დიდი ნაყოფი გამოიღო ავსტრალიაშიც, სადაც მუშათა პარტიამ თვისი სამინისტროც-კი დაიარსა. როგორც გამოირკვა, ავტონომია მეტათ ხელსაყრელი ყოფილა, როგორც სხვა და სხვა კუთხისთვის, ისე თელი სახელმწიფოსთვისაც. ამიტო საჭიროა, ახლაცეე საქვეყნოთ გავაცხადოთ ჩვენი ტკივილები.

ახალი დროებითი მთავრობა სოციალისტებისგანაც შედგება, რომლებიც ყოველი ერის გათავისუფლებას აღიარებს. ჩვენი ხსნა მხოლოდ და მარტო ტერიტორიალურ-პოლიტიკურ-ეროვნულ ავტონომიაშია! საქართველოს ავტონომიას არავინ მოითხოვს, თუ ჩვენი ავტონომია ჩვენ მოძმე რუსის ხალხს რაიმე ზიანს მოუტანს. მარა ზიანს კი არა, პირიქით, რუსეთი ბევრათ წინ წაიწევს. განა რუსის ხალხისთვის ერთი არ არი, ჩვენში მართვა-გამგეობის, როგორი ფორმა იქნება? „პოლიტიკური ავტონომია გულისხმობს, რომ ადგილობრივმა პარლამენტმა უნდა გამოცეს პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიური კანონები, განაგოს ადმინისტრაციული და საერობო საქმეები. ცენტრს, ე. ი., პეტროგრადის პარლამენტს და მთავრობას ნება არ ქონდეს ჩატრიოს შინაურ საქმეებში. ერთი სიტყვით, ყოველი ერი დამოუკიდებელი, თავისუფალი უნდა იყოს, თვისი შინაური პოლიტიკურისა და ადმინისტრაციული საქმეების მოწესრიგებაში“.

სოფელი და გლეხობა.

III

საქართველო პროლეტარების ქვეყანა არ არი. საქართველო მეურნობის ქვეყანაა. მეურნობაც ვერ არი ჯეროვანათ დაყენებული და, აი, რატომაც. მესაკუთრეთა რიცხვი საქართველოში 2/3 აღემატება. მარა მესაკუთრეც არი და მესაკუთრეც! ზოგი იმისანა მემამულე მოიძებნება, (თუმცა ახლა ძვირათ), რომ მის ადგილებს კარგი ლაფშა ცხენით ვერ შემოიყვლი თელი დღე, რომ იარო. ხოლო ზოგი და, უმეტესი ნაწილი, ორი კვადი მიწით

ძლივს ცხოვრობს და, განა ამისანა ცხოვრებას ცხოვრება ეწოდება?

ამის და მიუხედავად, ჩვენ გლახებს არ შეიძლება პროლეტარები ვუწოდოთ. ჩვენი გლახების უმეტესი ნაწილი მეურნობას მიდევს და მას გაპროლეტარება-კი არა, მიწა ესაჭიროება, მიწა! მიწა ჩვენი გლახისთვის ცხადია და სიზმარში სანატრელი.

ვიმეორებ, ჩვენი ქვეყანა მეურნობის ქვეყანაა. ქართველები მეურნენი, არიან. ქართველების უმეტესი ნაწილი სოფელში ცხოვრობს, მეურნეობას მიდევს და ამიტოა „გაუმჯობესო პროლეტარიატს“-კი არ უნდა ვიძახოთ სულ, არამედ უნდა გავიღებთ სოფლათ, შევისწავლოთ, თუ რაა გლახისთვის საჭირო და მაშინ მოვითხოვოთ ერთ ხმით და არა სხვის ფეხის ხმას ავყვეთ. სოფელია უმთავრესი ჩვენი სამოღვაწო ასპარეზი. რა უნდა გავაკეთოთ დღეს სოფლათ?

სოფლათ დიდათ დიდა, აუარებელი საქველმოქმედო და დღესვე, დაუყონებლივ უნდა შევეუდგეთ მის კეთებას! დაუყონებლივ უნდა მოვედლოთ სოფელს კეთილ სურვილებით გამსჭვალულნი, მრავალ ტანჯული გლახის მოყვარულები და კვირაში ერთხელ მაინც (კვირაობით, რო საქმის დღე არ ვატოვს) გავმართოთ მიტინგები, მარტივად, სახალხო ენით აუხსნათ მათ თანამედროვე საკითხები. ბევრი სოფელი ჯერ ისევ ძველ საფეხურზე დ.ას. მეზობლები მოწადინებული არიან, რომ ერთმანეთს რამე აწყენინონ.

თუ რომელიმე მათგანმა რამე შეიძინა, სხვა დანარჩენები შურის თვლით შეჩერებიან. თუ გვინდა, რომ ჩვენი ცხოვრება გაუმჯობესდეს, თუ გვინდა, რომ თავისუფლებამ ფეხი მოიკიდოს და სამუდამოთ დამკვიდრდეს, უნდა ამოვუდგეთ ერთმანეთს ვვერდში, დავეხმაროთ ერთმანეთს, ვასაწვლიათ ღარიბთ უსასყიდლოთ და ჩვენი ხსნა მხოლოდ ამ გზით შეიძლება. უნდა შევავსოთ ჩვენ ძმებს, რომ სიყვარულში, ძმობაში და ერთმანეთის პატივისცემაში გამოიხატება ადამიანის ცხოვ-

რების პროგრამის მინიმუმი. ჩვენი სოფლები აქამდე სრულიად უმნიშვნელო როლს თამაშობდნენ. ქართველის ხსენება მთავრობის თვალში ზიზღს იწვევდა. ჩვენი გლახი ძველი მთავრობის ყურმოჭრილი ყმა იყო. სრულიად ხმის ამოუღებლად უნდა გაეკეთებია გლახს ყოველივე საქმე. ისე შეიტანდა სახელმწიფო გადასახადს, რომ ერთ სიტყვას არ იტყვია და ან, რომ ეთქვა რამე, ათქმევინებდნენ? და, აი, ამ უთქმელობით ჩვენი გლახი გულში ჩახვევას არი ნაჩვევი. ის ხმის ამოუღებლობას არი მიჩვეული და დიდი შრომა დაგვიტრდება, რომ მან თვისი გულის პასუხი გულახდით გაგვიცხადოს, თვისი გაქვირება გავიმედონოს. აი, სწორედ ამიტოა უნდა გავიღებთ სოფლათ და გავაგებოთ ჩვენ მოძმეთ, რომ დროა ხმის ამოღებისა; გავაგებოთ, რომ ისინი თავისუფალი მოქალაქენი არიან და ამიტოა თვითონვე აღიარონ თვისი სურვილები, თვითონვე გავაგებონ თვისი ტკივილები. „მოსე მწერლებისა“, ჟრიალიკებისა, პრისტავეებისა და მამასახლისებიდან, ისე არიან ჩვენი გლახები დაშინებული, რომ კიდევ დიდი დრო გავა, სანამ ისინი თავისუფლების მნიშვნელობას მიხვდებოდნენ. ამიტოა, ვიმეორებ, საჭიროა, რაც შეიძლება, მარტივად გავაგებოთ გლახებს თანამედროვე მდგომარეობა და მისი მნიშვნელობა. „ჩვენ უნდა ჩახვდეთ გლახის ღანაოკებულ სახეს და მის მართად დაღვრემილ თვალებში ვეცადოთ, ამოვიკითხოთ ნამდვილი ნების ყოფა გლახისა“.

შალვა გამართელი.

ს ა ღ ღ ე ი ს ლ

როგორი აღტაცებით, როგორი აფთოვანებით და დიდი იმედებით შეხვდა თელი რუსეთი, კერძოდ, კავკასია და მასთან ჩვენი საქართველო ძველი მთავრობის დამხობას! ეს დიდი იმედები გამოწვეულიყო ბუნებრივი ლტოლვით თავისუფლებისადმი.

დიდი ხნობით, ღრმად დაკუთმებულმა გძნობებმა, თითქოს იშოვეს დრო, რომ შეუ-

კავებელი სიმძაფრით ამოხეთქილიყო... უნდა საერთო ძლიერს გატაცებას მიცემოდა ამდენი ხანი მონობაში ნამყოფი ხალხი ვეებერთელა სახელმწიფოსი?

საერთო ნგრევას, რასაკვირველია, უნდა მოყვეს საერთო ამშენებლობაც. ამისთვის დღეს საჭიროა არხიტექტორები და ყოველი ჯარგის მოხელეები.

ახალმა დრომ აუარებელი საკითხები დაგვიყენა წინ, დიდი ენერჯის და უნარის გამოჩენა არი საჭირო ყოველი მესვეურის მხრით. რასაკვირველია, აქ, ამ მუშაობაში, პირველი ადგილი უნდა დაიკავოს საერთო აღტაცებამ, რათგან ერთობაშია ძალა. შეერთებული ეროვნული ძალა, იმისანა სტიქიურ ძალას წარმოადგენს, რომლის წინააღმდეგ ბოლა ძნელია და შეუძლებელიც.

რუსეთი, თვისი შემადგენლობით, იშვიათ კონგლომერატს წარმოადგენს. აქ ნამდვილი რუსი—ველიკორუსი არა დიდ ნაწილს შეადგენს და მასთან ნაკლებათ გავითარებულსაც. სხვა ერები, რუსეთის სახელმწიფოს შემადგენლები—კი კულტურულათ, ბევრათ წარჩინებული არიან, როგორც მაგალითად, ფინები და პოლონელები.

ესენი, ე. ი., სხვა ერება. მეუათ მწვავე და დიდათ აუტანელ მდგომარეობას განიცთიდენ რუსეთის მტარვალის მფლობელობის ქვეშ. მით უფრო მწვავე და აუტანელი იყო ეს მათი მდგომარეობა, რო გამეფებული მართველობა და ბატონობა ტლანქი დესპოტიისა არ ზოგავდა არავის ეროვნულ საწმიდეს და უდიერათ თელავდა სხვა ხალხთა ეროვნულ თავმოყვარობას. მისი პოლიტიკა შემადგენელ ხალხებისადმი ერთი ფანატკური ბრმა აზრით იყო გამჭვალული. მას უნდოდა ძალით გარუსების გზაზე დაეყენებოდა რუსეთის ფარგლებში ნებით, თუ უნებლიეთ მოამწყდეული ერები და, ამ მიზნის მისაღწევათ, არავითარ უღირსსაშვალეობას არ თაკილობდა.

ვინც ტანთელი და მიუდგომელი ადამიანის თვალთ შეხედავს ამ მოქმედებას, მი-

ხედება, რომ ეს მიზანი სრული უტოპია იყო. ერთი, რომ ერთ ყალიბზე გადაქმნა სუყველა შემადგენელ ერების, რომელთაც თვისი საკათრი ისტორია, თვისი ტრადიციები აქვთ, მეტათ ძნელია და, მეორე, რუსეთი, რომელსაც კულტურის, შედარებით, ცოტა აცხია და, ამ მხრით, სულ ნორჩი, ახალი ხალხია, ვერ შეძლებდა კულტუროსან ერების გადაქმნას თვისი ყალიბზე მათრახებით, ხიშტების მეოხებით და კატორღა—ციმბირში გადასახლების დამუქრებით. ეს იმისანა სტიქიური შეუძლებლობა არი, როგორც მდინარის თვისი სათავესკენ გაბრუნება.

ამ პოლიტიკამ რუსეთის სახელმწიფოს შემადგენელი ყველა ეროვნება ძლიერ აამხედრა თვით რუსეთის წინააღმდეგ, რასაკვირველია, საკმარისი იყო საერთაშორისო ომი, რო რუსეთისთვის დამდგარიყო განკითხვის დღე. ამისთვის დიდი პოლიტიკური გამჭრიახობაც არ იყო საჭირო. ამას მხოლოთ რუსეთის გათამამებული უმეკარი პოლიტიკოსები ვერ მიხედენ და ჩაებენ თვისი თავის სრულიათ გამანადგურებელ ომში.—

დაემხო ძველი რეჟიმი. ბუნებრივათ, ნიკოლოზ მეორეც გადადგა, წინააღმდეგობა არ გამოუჩენია, თითქო თვით გძნობდა საძაველი პოლიტიკის გაგძელების უადგილობას. ახალმა მესვეურებმა—კი ვერ აუღეს ალლო შექნილ მდგომარეობას.

ეს ახალი მერცხლები ვერ მიხედენ, რო რუსეთის სახელმწიფოს შემადგენელი ხალხი მარტო რუსები არ არიან. რომ უმეტეს ნაწილს შეადგენენ ის ერები, რომელთა წმიდათაწმიდა, ეროვნული გძნობები მეტათ შელახული, შეგინებული იყო, დამხობილი რეჟიმის პოლიტიკის წყალობით. მათ ვერ დაადვენს ამ ერთა ღრმა იარებს ის დამშუშებელი, მამებელი მალამო, ურამლისოთ მათი მონადირება შეუძლებელი შეიქნა ამ დიდი ნგრევა—ამშენებლობის, შემოქმედობის დროს. ბუნებრივია უკრაინელების საქციელი, მაზან შეწონილი ფინების გონიერი მოქმედება, კანონიერია პო-

ლონეთის თავისუფლება და არა დასაძრახისი იქნება სხვა ერების თავის თავზე დიდი ფიქრი, თუ დროზე არ იფიქრეს დღეინდგელომა მესვეურებმა მათთვის შვიების კარის გაღება.

ვიმეორებ, რუსეთის ლიბერალებმა და ახალია მესვეურებმა მოისურვეს ზრმათ წაება-ძათ საფრანგეთის მესვეურთათვის და იმათი რევოლიუციის სხივებით ესარგებლათ... და ის კი არ მიიღეს მხედველობაში, თუ რა პირობებში უხდებოდა მათ მოქმედება! საფრანგეთის რევოლიუციის შემქნელი საფრანგეთის ხალხი იყო, მხოლოდ ფრანგები მტკიცეთ შეზავებულა თვისი ზრახვით და შემოქმედობით. მაშინ, როდესაც რუსეთს მარტო რუსის ხალხი არ შეადგენს. ზევითაც მოგახსენეთ, რუსეთის ფარგლებში უმეტეს ნაწილს სხვა ერები შეადგენენ, რომელთაც თავ-თავისი ჭირ-ვარამი აწუხებს, ჭირ-ვარამი, რომელიც შექმნილია წარსული რეჟიმის დიდი მზაკვრული მეოხებით და ხანგძლივი მისგან დიდი წამებით. დღეს შეთანხმებული მოქმედება თელი რუსეთის შემადგენლობის, მოსალოდნელი იყო მხოლოდ მარტო ამ ერების გათავისუფლებით, ამ ერების ბუნებრივი ეროვნული მისწრაფებათა დაკმაყოფილება უნდა მომხდარიყო. მარა რუსეთის ახალმა პოლიტიკოსებმა დაამტკიცა, რომ ის ღვიძლი შვილია ძველი დამხობილი თავსხლად დასმული რეჟიმის. ეს ახალი მთავრობამ კიდევაც დაასაბუთა თვისი მოქმედებით, როგორც ფინეთის, და უკრაინეთა მისწრაფებათა შესახებ, ისე ჩვენი უმანკო საეკლესიო საკითხების გამო. ჩვენი საეკლესიო საკითხების შესახებ, მათი მოქმედება, ამ უკანასკნელ დროებში, უნდა ავხსნათ მათი პოლიტიკური სიბეცით, ან იმ აღვირ-ახსნილი თვითნებობით სხვა ხალხების ინტერესებისადმი, რომელიც მათ შეთვისებული აქვთ საუკუნოებით. ვერ შეუგნიათ ამ ვაჭბატონებს, რა დრო თვითნებობის დაუბრუნებლათ ჩაბარდა პატრონს ძველ რეჟიმთან, თორე უნდა ეგძნოთ მაინც, რომ მათ იმოდენათ შეუძლიათ მოითხოვონ სხვისგან ყურათღება და პატივი, რამდენათაც თვითონ პატივით ეჭყრობიან სხვას..

ულაზათოდ, უცემენტოთ აშენებული შენობა დღეს დაინგრა და აშენება, ახალი წეს—წყობილების დამყარება, ახლავე ეტყობა. ძალიან ძლიერ უჭირთ ჩვენ მესვეურებს.

თავშივე საჭიროა იყო, რუსეთის შემადგენელი ყველა ერები დაეკმაყოფილებიათ, იმისანა მოთხოვნისთვის შესრულებით, რომელთა შეუსრულებლობა ამხედრებდა მათ რუსეთის ძირითადი ხალხის წინააღმდეგ. აი სწორედ ეს მოქმედება უნდა დადებოდა ქვა-კუთხედით ახალ ცხოვრების შენებას. უამისოთ-კი ის უნდობლობა, რომელიც ძველმა რეჟიმმა დაიმსახურა, ახლისადმი თავი დარჩება და მათი მოქმედება როგორც დღესაც ვატყობთ, სასურველ მიზანს ვერ მიადწევს და... საქმეც, დიდი საქმე წაგებული დარჩება.

10 სექტემბერი.

სერგი ბახტაძე

ჩვენი დროის დიდი აკითხი.

(ერის შემადგენელ კლასთა შორის დამოკიდებულების შესახებ.)

I

დღეს სხვა და სხვა კლასები შეადგენენ ერს, ნაკიას. ამ კლასთა შორის, არსებობს განუწყვეტელი ბძოლა თავ-თავიანთი კლასიური მდგომარეობისა და გვიკემონის გასამტკიცებლათ. ბურჟუაზია სამკვიდრო-სასიცოცხლო ბძოლას უცხადებს ფეოდალურ თავდაახანაფრობას, ამარცხებს მას და მის ნანგრევებზე თავი ბძანებლობს. პროლეტარიატი წვრილ, ღარიბ გლეხობასთან ერთად, ებძვის ბურჟუაზიას და ფეოდალურ წოდებათა ნაშთებს, ღამობს დაამარცხოს იგი და პოლიტიკურ უფლებათა ხელში ჩაგდებათ თვისი ღირეკატივები უკარანახოს ყველა დანარჩენ კლასებს. ამ გვართათ, ერის შემადგენელ ნაწილთა შორის სულ ქიშპი და ბძოლა. ბძოლა და ანტაგონიზმა-ქეშმარილათ თქუღლა: homo homini lupus est.

ერის შემადგენელ აღიმიანთა შორის შეუღლი, მტრობა, ქიშპი და ბძოლა მარტო რომ არსებობდეს, მაშინ, უტყუელათ, ჩვენთ ჭეჭუნთ

ური ცხოვრება თლად ჯოჯოხეთი იქნებოდა. მარა, სამხიარულოთ, ვგონებ, ეს თლად ასე არ არის.

არავის არ შეუძლია უარყოფს ეკანომიური მდგომარეობის გაუმჯობესობის გულისთვის კლასთა და წოდებათა შორის ბძოლა. არავის არ შეუძლია უარყოფს, რომ ეს ეკანომიური მატერიალური მხარე ადამიანთა ცხოვრებისა თამაშობს უმთავრესს როლს ერისა და კაცობრიობის ცხოვრებაში. მარა, არც იმისი უარყოფა შეიძლება, რომ ეს მხარე ცხოვრებისა არ არის ერთად ერთი. არის ერის ცხოვრებაში სხვა მხარეებიც, თუნდ პირველისგან და მაზე დახტნობილნი, ან გამომდინარენი, პირველის (ეკან. მხ.) შემდეგ გაჩენილნი, რომელთაც არა მცირე მნიშვნელობა აქვთ ერისა და კაცობრიობის ცხოვრებაში.

მართალია, „კუჭის მრწამსი“ არის ის მთავარი ძარღვი, რომელიც ამოძრავებს ერისა და კაცობრიობის ნაწილებს. მარა ისიც მართალია, რომ „არა ერთითა პურითა ცხონდების ადამიანი“.

რომელია ეს სხვა მხარეები, რომელია ეს სხვა ფაქტორები ადამიანთა ცხოვრებისა?

კუჭის აუცილებელ მოთხოვნილებათა გარდა, ადამიანს აქვს მეორე, არა ნაკლებ ინტენსიური მატერიალური ხასიათის მოთხოვნილება. მოგახსენებთ, სქესობრივი მოთხოვნილების, სქესობრივი გულისთქმის შესახებ. ამასაც არა მცირე მნიშვნელობა აქვს ადამიანთა შორის დამოკიდებულებაში. ისტორიიდან ვიცით, რომ ტრაქელთა ომიანობის მიზეზათ შეიქნა შევნიერი ელენეს მოტაცება*)

*) ამ სტრიქონების წერის დროს, იყო შემდეგი შემთხვევა კოდორის უბანში. ერთი თავადის ქალიშვილის შერთვა ხწაღდა სამურზაყაროდ თ. ე—სა. ქალიც თანაუგძნობდა ამ სიყვარულს და სულით და გულით უნდადა მასთან შეუღლება. მარა ასეთი სურვილის წინააღმდეგი იყო ქალის მამა, რომელმაც, თავა სხვაგან წასულის დროს, მიაბარა ეს ქალი თავის სიძეს (მეორე ქალიშვილის ქმარს) თ. ხ. ა-ს, სოფ. ფოქვეში, აქიდან ქალმ. ნამადლეათ გაახერხა გაცოლოდა თავის საქმრთ. ეს უკანასკნელი იყო ცოლის ძმა ამავე ს. ფოქვეშის მცხოვრებ, თ. თ. ა—სა, ხ. ა—მ.

პირველ შეხედვით, ამ მიზეზებს (ფაქტორს) უფრო მეტი მნიშვნელობაც უნდა ქონოდა. მარა, თუ ეს ასე არ არი, თუ მას უფრო ნაკლები მნიშვნელობა აქვს ადამიანთა შორის დამოკიდებულებაში, ვინემ საკუთრათ ეკანომიურ ფაქტორს, ან კუჭის საკითხს, ეს იმითაც აიხსნებაო, როგორც ამბობს ერთი, ვგონებ, იტალიელი ეკანომისტი, სქესობრივი მოთხოვნილების დროებით მოტყუილება შეიძლება, ხოლო შიმშილისა—კი ვერაო. სმა ქამას, კუჭის საკითხს მეტი მნიშვნელობა აქვს, სქესობრივ ფაქტორთან შედარებით. ეს კარგათ შეგნებული ქონდათ ძველ რომაელებსაც, რომლებიც ამბობდენ: *Sine Baccho et Cererae driget Venus* (ბახუსისა და ცერერის უმისოთ, გაყინულია ვენერაც, ე. ი., უბურღინოთ დუძსო სქესობრ. გულისთქმაცო. მიუხედავათ ყოველივე ამისა, რომ სქესობრივ ნიადაგზე ამოკენებულ სიყვარულს, კერძოთ და პლატონიურ სიყვარულს, საზოგადოთ, ერთმანეთზე გადაკიდებულ სხვა და სხვა კლასის წევრთა შორის ცოტაოდენი არმონია და შეთანხმება შეუძლია შეიტანოს, რომ იგი (სიყვარული) უახლოებს ერთმანეთს სხვა და სხვა წრის ადამიანებს, ეს ექვს გარეშეა.

II

მეორე ფაქტორი, რომელიც აერთებს ერში ყველა წოდებისა და კლასის ადამიანებს, განლაგს რელიგია, სარწმუნოება. ძველათ და საშვეალ საუკუნოებში, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ქონდა სარწმუნოებას, ეს ყველამ იცის. მორწმუნე ნაწილი კაცობრიობისა დღეს, რასაკვირველია, იმდენათ არ არი გატაკებული ასეთი ფანატიზმით. მარა მაინც სარწმუნოებულსაც ებარა ქალი, ვაიფიქრა: ალბათ, ჩემი მოგვარე, რაგორც სიძე, დეგზარებოდა თავის ძოლის ძმას და გააბარებდა ჩემთან გაშორებულ ქალსო. და მიუვარდა თ. ა—ს სახლში (ეს უკანასკნელი შინ არ იყო). გალახა ამისი დედა, და რძალი, სეცხლი წაუკადა სის სახლს, სასიმიდეს და ფარდულს. ესენი ყველაფერი გადაიბუგა. ზარალი რამდენიმე ათას მანათს აღემატება. ადგილობრივი საზოგადოება შეფდდა ამ საქმის გზრჩევის.

ნობის მნიშვნელობის უარყოფა დღესაც არ შეიძლება. მოგვსენებათ, საფრანგეთის დიდმა რევოლიუციამ დაანგრია ძველი კულტი და, იმის ალაგას, დააწესა ახალი კულტი, კულტი გონებისა. ახალგაზდა, ლამაზი ქალი თავისებურათ გამოწყობილი. ამ კულტით მხოლოდ **სიმბოლიურათ** წარმოადგენდა გონების ღმერთს.

მარა არ გასულა ბევრი ხანი, ისევ აღადგინეს ძველი სარწმუნოება და ეკლესიები თვისი „ხუცები“ და სხ. ატრიბუტებით. და, თითქმის ასეთ მდგომარეობაშია ეს საქმე დღემდე... ღმერთი, ეკლესია, სული, საიქიო—ეს ისეთი ცნებებია, რომლებიც დღესაც ამოქრავებს და აღელვებს გძნობასა და გონებას—ადამიანისას, ბევრიც რომ იქადაგონ ურწმუნოება და ათეიზმი. სარწმუნოება და სარწმუნოებრივი საკითხები აერთებს, აკავშირებს, თანხმობას და ერთობას ბადებს ყველა წოდებისა და კლასის ადამიანთა შორის. სხვილი კაპიტლისტი, რომელიც თავის მიცვალებულს საფლავზე აღანთებს უქრობელ ლამპარს და ლატაკი გლეხი, რომელსაც გულით ჩამოქნილი სანთელი შიქვს ეკლესიაში, ასეთივე მიცვალებულის სულის მოსახსენებლათ, ორივე ერთნაირი გძნობით არი ვატაცებული და ორივე ერთნაირათ აკმაყოფილებს თავის რელიგიურ მოთხოვნილებას.

III

ადამიანს აქვს, სარწმუნოების გარეშეც, სხვა სულიერი მოთხოვნილებაც. იგი ზრუნავს, მართალია, უფრო პურისთვის, დღიურ საზღოს მოპოებისთვის. მარა თავისუფალ დროს, რაც ამ გვარ ზრუნვას გადურჩება, იგი ახმარებს მეცნიერებასა და ხელოვნებას. ერთი სიტყვით, ადამიანს აქვს მეცნიერული და ხელოვნური ცხოველი ინტერესებიც.

ისე, როგორც ეკლესიის კარი ღიაა ყველა მორწმუნეთათვის, სწორეთ მეცნიერების კარიც ღიაა ყველასთვის, ვისაც-კი შეუძლია მისი მსახური. და მეცნიერებაც ერთნაირათ იკვლევს ყოველგვარ საგნებსა და მოვლენებს. მეცნიე-

რულ გამოკვლევათა ნაყოფი ერთნაირათ სსსარ-გებლოა ყველა წოდებისა და კლასის ადამიანთათვის. და ქეშმარიტი მეცნიერებაც კთილობს ერთნაირათ ემსახუროს ყველას. ავიღოთ მეცნიერებანი, მაგალიათად, მათემატიკა, ასტრონომია, გეოლოგია, ფიზიკა, ქიმია და სხ. ყველა ამ გვარ მეცნიერებას ხომ აქვს დასახული წმინდა მეცნიერულ მიზნის სამსახური. ესეთი მეცნიერება ემსახურება თელ კაცობრიობას, თელ ერს, ერის ყველა შემადგენელ ელემენტებს. ხომ არ არსებობს ბურჟუაზული მათემატიკა, სოციალისტურა ასტრონომია, არისოკრატული გეოლოგია და სხ.

ის—კი არა, ხშირათაც გაიგონებთ: ბურჟუაზული ეკანომისტებო. ქეშმარიტი ეკანომისტი საზოგადო მოვლენებში უნდა ექმედეს ეკანომიურ ნოვლინებათა კანონებს, საზოგადოთ, და მეცნიერი ეკანომისტი თავის კვლევა-ძიებით უნდა ემსახურებოდეს მეცნიერებას, ე. ი., თელ კაცობრიობას, თელ ერს, და არა კერძო კლასებსა და წოდებებს.. როდესაც მეცნიერი პასტჰორი ბაკტერიოლოგიაში თავის მეცნიერულ კვლევა-ძიებას აწარმოებდა, მაგალითად, აბრეშუმის ჭიის სენს (პებრინას) აღმოაჩენდა, მეცნიერი კოხი, ჭლექის ბაცილებს ეძიებდა, ასეთი გამოკვლევებით, ნუ თუ ამ მეცნიერებმა ნაკლები სარგებლობა მოუტანეს პროლეტარიატსა და წვრილ გლეხობას, ვიდრე სხვილ ბურჟუაზიას? ერთი სიტყვით, მეცნიერებას თვისი მეცნიერული კვლევა-ძიებით ერის შემადგენელ ნაწილთა შორის გამთიშველი, გამაცალკევებელი მნიშვნელობა კი არა აქვს, არამედ შემთანხმებელი, შემაერთებელი და ადამიანთა შორის ერთობისა, სოლიდარობის და თანხმობის დამყარებელი. რამდენი მეცნიერულ ნიადაგზე აღმოცნებული საზოგადოებანი და დაწესებულებანი არსებობენ, სადაც ადამიანები, სხვა და სხვა წრის ადამიანები ერთმანეთს—კი არ გადაელობებიან, არამედ გასაზღრულ საქმეებში კიდევ, შევლიან ერთი მგორეს და ძმურათ თანამშრომლობენ...

ადამიანთა შორის სიყვარულისა, თან-
ხმობისა, სოლიდარობის და ერთობის დამყა-
რების საქმეში კიდო უფრო მეტ როლს თამა-
შობს ხელოვნება.

მეცნიერება ხვედრია მხოლოდ ზოგიერთ
მომზადებულ და რჩეულ პირთა (მისი ნაყო-
ფით კი, შედარებით, ყველას შეუძლია ერთ-
გვართ ისარგებლოს.) ხელოვნება იმავე ქეშ-
მარიტებებს გამოხატავს უფრო ღრმად, სა-
მურათ და მიმზიდველათა (ხმებში, სიტყვე-
ბში და ფორმებში) და ამიტომ, შედარებით,
ყველასთვის უფრო ადვილ გასაგებია. კა-
რგი ქანდაკება, კარგი სიმღერა და მუსიკა,
თიხქმის ერთნაირად უკმაყოფილებს ესთეტი-
ურ გძნობას ყველა კლასისა და წოდების
ადამიანს... საუკეთესო გურულ—კახურ სიმ-
ღერებს ერთნაირი სიამოვნებით მოისმენს
ჩვენი ხალხიდან—გლეხებიც, მუშებიც და ბურ-
ჟუა—არისტოკრატებიც. ერთი რომელიღაც
სევანური სიმღერისთვის რატილი ამზობდა:
ეს სიმღერა საუკეთესო იტალიურ სიმღერებს
შეედრებაო. მისასადამე, მუსიკის ენა, შედა-
რებით რომ ითქვას, უნივერსალური ყოფილა
და თიხქმის ყველა ადამიანისთვის გასაგე-
ბიც...

ახლა ავილოთ ხელოვნური ნაწარმოები,
მაგალითად, სიტყვა—კაზმული. ესეთი ლიტე-
რატურული ნაწარმოები, მისი სიუჟეტი,
აღებული იყოს თუნდა პროლეტართა, ან გლე-
ხთა, თუნდ ბურჟუათა ცხოვრების წრიდან,
ყველასთვის გასაგებია, ყველაზე მოახდენს
შესაფერ ჩაბეჭდილებას. და, რათგან ყველა
ადამიანის სულს ერთნაირი თვისება და მოთ-
ხოვნილება აქვს, თუ ლიტერატ. ნაწარმოები,
ხელოვნურათ არი დაწერილი, იგი ყველას
უკმაყოფილებს ესთეტიურ გძნობას. ქართვე-
ლი სიამოვნებით კითხულობს არა მარტო
ილია ჭავჭავაძისა, აკაკისა, გ. წერეთლისა, ყა-
ზიმბეგის ნაწერებს, არამედ ასეთივე სიამოვნებით
კითხულობს ე. ნინოშვილის ნაწერს და ქუ-
ჩიშვილის ლექსებსაც. ერთი სიტყვით, პოე-
ტური ნაწარმოები, თვისი შინაარსის კვ-

ლობაზე, აღძრავს მკითხველის გულში თინაგ-
ძნობასა და სიყვარულს, ან ზიზღსა და მტრო-
ბას, საზოგადოთ, ადამიანისადმი, განურჩე-
ვლათ წოდებისა და კლასისა. აი, რას იშობს
ტარდი: დემოკრატიული საზოგადოებით საგსკა
ჩვენი მუშეუძები, სადაც აგი ტებება მონან-
ქითა და არისტოკრატითა დადებულ მხატ-
ვრებით და გამადის იქიდან ნაკლება მიდ-
რეკელებით ამზახებისადმი და (მთოდამი) სი-
ძუღვილისადმი ... 1) ლ. ობოლენსკი, რომ-
ლის რედაქტორობითა გამოცემული რუსუ-
ლი თარგმანი ტარდის დასახელებული თხზუ-
ლებისა, ამის დაძენს: ... ხელოვნება იმავე
მოქმედებას იწვევს მაღალ კლასეზედაც,
რამდენსაც შეუყვარებს ხალხს, გამიწვევს
ამის გასათავისფლებათ და მის სასარგებ-
ლოთ სამოქმედოთ. 2)

ახლა გადავიდეთ ეროვნებაზე, ეროვნულ
იდეაზე. ერთნაირი ზნე, ჩვეულება, ხასიათი,
ენა, ისტორიული წარსულში ერთად გატარე-
ბული ქირი და ლხინი, ერთი სიტყვით, ერო-
ვნული კულტურა, ეროვნული იდეა ერთი
და იმავე ერის წევრებს უფრო მჭიდროთაც
უახლოებს ერთმანეთს.

გვარტომიბის სხვა და სხვაობამ, გეოგ-
რაფიულ არეს ზედმოქმედებამ და სხვა ეკა-
ომიური ხასიათის მიზეზებმა შექნეს ერნი,
მოლაპარაკენი სხვა და სხვა ენებზე, თავთავი-
ნთი ნაციონალურა თავისებურობით. კაცო-
ბრიობის შემადგენელ ყველა ადამიანებს მა-
ტერიალურ ჭკანომიური ინტერესები ათასიკ
რომ აერთებდეს, ღღეს რომ ცალკე ეროვნებანი
დგდა მიწის ზურგზე არსებობენ თვისი ეროფ-
ნული ინტერესებით და, რომ ამ ეროვნული
ინტერესების დაცვაც ერთი მთავარი ფაქტო-
რთაგანთა ხალხთა შორის დამოკიდებულებაში,
ესეც, ვკონებს, სიმართლეს მოკლებული არ
უნდა იყოს.

1) Г. Тардъ „сущность искусства“, რუს.
თარგმანი ლ. ობოლენსკის რედაქტორობით, გამოც.
1895. გვ 47.

2) იხ. იქვე. შენიშ. I.

რა—კი არსებობს სხვა და სხვა ენაზე მოლაპარაკე ერთი თავისებურ ზნე — ჩვეულებებით და ისტორიით, რა—კი არსებობს სხვა და სხვა გეოგრაფიული მდებარეობისა და შენობის ადგილების ზედმოქმედება ადამიანზე, სხვა სიტყვებით რო ვთქვათ, რა—კი არსებობს სხვა და სხვა ერთი თავისი ისტორიული წარსულითა და აწ-მყოფი და თავისი ნაციონალური ტერიტორიით, რა გასაკვირობაა, თუ თითოეულ ადამიანს, ღღინდელ პირობებში, უფრო მეტათ უყვარდეს თავისი სამშობლო ქვეყანა. უბრალო ცალიერი, ვითომდა რუს შოგინისტების მიერ გამოგონილი ბგერა —კი არ გვეგონათ პოეტის სიტყვები: „о, родина святая, какое сердце не дрогнет тебя в восточной“. მარტო გერმანელები —კი არ გაიძახიან; „Liebes vaterland. მარტო უნვართა შოგინისტები —კი არ ამბობენ: ყმაწვილო, იყავ უკვლელათ ერთგული შენი ქვეყნისა“. მარტო ქართველი შოგინისტები —კი არ მღერაინ: „არ გავცვლი მე ჩემ სამშობლო სხვა ქვეყნის სამოთხეზედა“. მარტო უკრაინელებისგან —კი არ გვესმის: „შჩენი ვიმერლა უკრაინა“.

ამ რამდენიმე წლის წინათ, გურიაში გახლდით. იქ პირველათ, ქალების ლაპარაკის დროს, გავიგონე სიტყვა მოხე, მოდის მაგიერათ. მაშინ ეს სიტყვა ბრუნდებდა და დამახინჯებულ სიტყვათ მომეჩვენა. მარა ერთ თვეს გურიაში დავრჩი და იმდენათ მიეჩვია ჩემი ყურთა—სმენა ამ სიტყვას, რო, როცა მას შემდეგ, ქუთაისში ამოვიარე და მარტო სიტყვა მოდი მესმოდა, ყველგან ეს უკანასკნელი ფორმა მომეჩვენა უფრო მაგარ და ტლანქ გამოთქმათ, ხლო მოხე—კი მიმაჩნდა უფრო ნაზ, ლბილ და შესაფერ სიტყვათ *)

*) სიტყვა მოხე ლინგვისტურათაც ყურათლების ღირსია. იგი მონათესავებს აფხაზურ სიტყვასთან ვაჲ (იხ. ჩვენი „იხ. СТВОИ. АНХ. ЯЗ. ЕЪ АФЕТ“. გვ. 16, § 7 8). ასე რომ, ეს გურული ფორმა მოხე, რომ არ გვეჩვენებოდა, მოდი და აფხ. ვაჲ ურთი ერთ-მორის ნათესავობა შეიძლება უფრო საეჭვოს ყოფილიყო. ავტ.

დიდათ პატივსემული, ჩვენი თანამშრომლის სიტ-

თუ ერთი თავის მიჩვევას ამდენი ძალა ქონებია, ვანა გასაკვირობია, ათასი წლის ერთნაირ ისტორიულ—მატერიალურ პირობებში ცხოვრებამ ერთის, ან ერთგვარი ენით მოლაპარაკე ადამიანები შეაჩვიოს, დაუახლოვოს და დაუკავშიროს ერთმანეთს იმდენათ, რომ ასეთი კავშირის დარღვევამ საშინელი ომიც —კი გამოიწვიოს დაპრღვევთა წინააღმდეგ, (თუმცა ასეთ შემთხვევებში სხვა მიზეზებიც წახლარათული იქმნება, უმეტესათ).

რა—კი კაცობრიობას ჯერ არ შეუძენია ერთი, ყველასთვის სავალდებულო ენა და—კაცობრიობის შემადგენელი ერთი ლაპარაკობენ თავ—თავიანთ ენაზე და ამ ენაზე აწარმოებენ თავის ეროვნულ კულტურას: მწერლობას, ხელოვნებას, მეცნიერებას და სხ., არა თუ კულტუროსანი ერთი ვერ შევლევინათ თავისი ნაციონალურ კულტურას, არამედ, ასე წოდებული, არა—კულტუროსანი ერნიც ადგებიან თვით გამორკვევის გზას, ქმნიან თავის ენაზე მწერლობას და სხ. ამის მაგალითს კავკასიაში გვიჩვენებს ოსები, აფხაზები და სხ.

მოსპეთ სახელმწიფოთა და ეროვნობათა შორის საზღვრები, შეაერთეთ ყველა ხალხნი კოოპერატულ ნიადაგზე, გაახორციელეთ სოციალიზმის საბოლოო შიხნები („სიკეთათა“ წარმოებასა და განაწილებაში), ხალხთა ერთმანეთთან შეთანხმებით შემოიღეთ დედა—მიწის ზურგზე ერთი ენა, ერთგვარი მატერიალურ—ეკანომიურ პირობებში ჩაყენებთ გათქვიფეთ ყველა ესენი ერთმანეთში, სხვა და სხვა მეცნიერული საშვალდებები დაიყვანეთ სასიუთელი და გეოგრაფიული არეს ზედმოქმედება

ყვებმა მოიტანა და, ბარემ აქვე მოგახსენებთ. ვინც ჩვენ ყურნალს თვალს ადევნებს, ადვილათ შენიშნავდა, რომ თელი ჩვენი ყურათლენა იმაზე მიქსეული, ქართული სალიტერატურო ენა გამოგნატოთ უფრო ნაზ, ლბილ და სუბუქ, ყურთასმენისთვის ფრიად საამო ფორმებში. თელი ლაზათი გმობის და აზრის გამარტოვებაშია. გმობის და აზრის, ე. ი., შინაარსის გამარტივება არმონიულათ ენის ფორმების გამარტივებით უნდა გამოითქვას, მიუცილებლათ.

რედაკცია.

კაცობრიობაზე მინიმუმამდი და მაშინ, შეიძლება, მოისპოს სამშობლო და სამშობლოს სიყვარულიც, და თელი კაცობრიობა გაკოს-მოპოლიტდეს (ჯობია, თუ არა ასეთი ერთფერობა და ერთნაირობა, ეს ჯერ დიდი საკითხია). მაშინ, შეიძლება, „ცა ფირუზ, ხმელეთ ზურმუხტი საქართველოს“ შეიღმა, ისევე შეიყვაროს ჯანლითა და ბურისით მოცული ინგლისის კუნძულები, როგორც საქუთარი კეკელუცი სამშობლო...

მარა, როცა ამის მზგავსი ჯერ არაფერი არ არი, როცა ეკანომიურ ნიადაგზე ბძოლაა გაჩადებული ხაღნთა შორის, როცა ეკანომიურ ჩავგრასთან ერთად, არსებობს დიდი ეროვნული ჩავგრაც, როცა, მაგალ, ინგლისელები თვისი მალალი კულტურითა და დიადი ეროვნებითა ყოყონობენ და ზოგიერთ ინდოეთის წვრილ ტომებზე ვაიძახოდენ: დეე, გაწყდეს ეს ტომები, რათგან ესენი დაბალო მოდემისა ირიან და შებრალებათაც არ ღირანო (გავიხსენოთ ევროპელებს მიერ ამერიკის წითელ კანიანების ამოხოცვა), როცა გაბატონებული ერნი მკირე ერთა სამშობლო ენას აბუხად იგდებენ და „ძალის ენას“ ეძახიან, როცა ასეთი დამოკიდებულება არსებობს ხაღნთაშორის, „ყველა ჯურის ნაციონალისტებიც“ იარაღს არ დაყრიან და, დრო და გარემოების მიხედვით, ებძვიან მჩავგრელებს, რა სიკვდილ—სიცოცხლით დაიცვან სამშობლო ერი და სამშობლო ენა, გადაგვარებისა და მოსპობისგან. როგორც სამართლიანათ ამბობს ერთი ჩენი საზოგადო მოღვაწე, სიტყვა ნაციონალისტი იმდენათ გაცვთა (აღბათ, უალაგო და უხეირო ნმარებისგან), რომ ის ახლა, მართლაც, აღარავის შეაშინებს. დეე, ათასი რაიმე უკიეთონ ნაციონალისტებს, მარა მათ, რა მაგრათ და მტკიცეთაც არ ქეროდათ ნაციონალური დროშა, შესაძლებელი იყო, სანამ პეტრე მოვიდოდა, პავლესათვის ტყავიც გაეძროთ. შესაძლებელი იყო, ჩენი ეროვნული საქმეც დიდ საფთხეში ჩავარდნილ იყო და—თლად გადაგვარების გზას დადგომოდა.

ასე, თუ ისე, ეროვნულ დიდ ჩავგრას განიცთვის დღეს ქართველი ხალხის ყველა კლასები და ყველანიც დაინტერესებული უნდა იყვენ ამ დაჩავგრის მოსპობით, თუმცა სხვა და სხვა მოსაზრებიდან გამოდის თითოეული კლასი.

ამის შესახებ, იხ. ნ. ქორდანიას მოხსენება ეროვნულ საკითხზე, წაკითხული მის მიერ მუშათა და გლეხთა საბჭოების დებუტატთა ყრილობაზე (დაბეჭდ. ამ 1917 წლ., ვახ. „ერთობის“ 70 №—ში *).

დღეს-დღეობით კლასთა შორის ბძოლა შეიძლება, აუცილებელ საქროებასაც შეედგენს, ეროვნობისა და კაცობრიობის პროგრესისა და წინსვლელობისთვის. აწარმოვონ ადამიანებმა კლასიური ბძოლა, შესაფერ ფარგალში

ჩვენში-კი პარტიათა შორის ბძოლა სასურველ კალაპოტში არ არი ჩამდგარი. ერთი რომელიმე პარტიის წევრებს მეორე პარტიის წევრები მოღალატეებათ, პროვოკატორებათ, შეურახმელებათ და, ეონ იცის, კიდო რეებათ არ მიაჩნია. ეს არ ითქმის, რასაკვირველია, პარტიის ყველა (გასაკუთრებით, უფრო შეგნებულ) წევრებზე. მეორე. ჩვენ დავინახეთ, რომ ეროვნულ დაჩავგრას განიცთიან ერის ყველა კლასები. ამიტომ ყველა კლასისა და წოდების წევრნი, რათ არ უნდა შეერთდენ და რატო, საერთოდ, არ უნდა გადაქრან ეს დიდი საკითხი? ეროვნული საკითხის დიად მნიშვნელობას აღიარებს დღეინდელი რუსეთის დიდი რევოლიუციაც. მუშათა და ჯარის კაცთა დე-

* პატევც. პუბლიცისტი, ნ. ქორდანიამ ამ თავის მოხსენების თავში ამბობს: „იმ სახით, რა სახითაც ჩენ დღეს ვხედავთ ერს, არ არსებობდა, არა თუ საშვალ საუკუნეებში, არამედ ასეთი სახით, ის ასი წლის წინათაც არ არსებობდა“. ეს სრული ქეშმარიტებაა. დღეინდელი სახით, ართველი ერი არ არსებობდა წინათ. მთლო ქართველობა, თუ უფრო აღრე არა, იმ დროდან, როცა ფარნაოზი და ქუჯი გვემებს აღგენდენ, თუ როგორ გაეთავისუფლებიათ დამონებული საქართველო მაკედონელთა ბძანებლობიდან, რომ არსებობდა როგორც განახლებული ისტორიული ერი, ეს-კი ყოველ ეჭვს გარეშე უნდა იყოს, მიუძილებლათ. ავტ.

პუტატებმა ტყულათ-კი არ წამოაყენეს მებძოლ სახელმწიფოთა შორის ზავის ჩამოგდების პირობათ: უანექსიო და უკონტრიბუციო, ერთა თვით—გამორკვევის პრინციპზე აშენებული ზავის მოთხოვნა.*)

ამ საერთაშორისო ომიანობისა და რუსეთის დიდი რევოლიუციის დროს, როცა ყველა ერთი, არა თუ ომში ჩაბმულნი, ნეიტრალურნიც, ცთილობენ, სხვათა შორის, თავიანთი ეროვნული საქმეებიც გამოიკეთონ, ქართველი ერა, რომელმაც ამდენი სხვერპლი შეწირა ერთსაც და მეორესაც (ომსაც და რევოლიუციასაც), განზე გარიყული რომ არ დარჩეს, თითოულ ჩვენში მოქმედ პარტიას ზოეთხოვება მეტი პოლტიკური სიბძნე, მეტი შორსმჭვრეტელობა, პოლტიკური ტაკტი და გამჭირახობა და არა პარტიული კაპრიზები და ჯინიანობა. ნუ დაგვაფიწყდება რომ ასეთი დრო მარტო საუკუნოებით, თუ დაუდგება კაცობრიობას.

ამიტო, მე ღრძათა მწამს და მჯერა, რომ ქართველები, განურჩევლათ კლასისა და წოდებისა, საერთო ხმით მოითხოვენ საქვეყნოთ საქართველოსთვის ეროვნულ—ტერიტორიულ ავტონომიას.

პ. ჭ — ა.

30 აგვისტო 1917 წ.

დამფუძნებელ კრებისთვის.

I

ჩვენ ცოცხლათ გვაქს წარმოდგენილი ძველი დასხვრეული მართვა—გამგეობა. დახავ-

*) სოციალ-დემოკრატია სწორეთ ამას თხოულობს ენერგიულათ. დამფუძნებელ კრებაზე იგი საქვეყნოთა დიასავს ყველა ერების თანასწორ უფლებიანობის კანონს. სოციალ-დემოკრატისთვის არ არ სებობს გაბატონებული და დაზარული ერი. თვით-გამორკვევის უფლება ყველა ერს უნდა მიეცეს: ქართველებს, სომხებს, თათრებს, უბრაელებს და სხ. ამას წინ ვერაფერი დაუდგება.

ნაციონალური საკითხის გადაჭრა მიუცილებლათ, დამფუძნებელ კრებაზე მოხდება და ჩვენს ამისთვის უნდა მოვემზადოთ დიდი ნიჭიერებით და გამო-სტილებით.

რედ.

სებულ უფლების ხელ—ქვეით, ჩვენ მრავალ წლებს „ვეცხოვრობდით“ და მუდამ მის „უფლებას“ ვგძობდით. მარა ყოველივე ძველი დაისხვრა, და აი, დამფუძნებელ კრებასაც კარზე მივადექით

რასაკვირველია, ძალიან ძნელია იმის თქმა, თუ როგორი შართვა—გამგეობას დაამყარებს დღეს—დღეობით დამფუძნებელი კრება. ჩვენთვის ცხადია, რომ დამფუძნებელმა კრებამ უნდა დაადგინოს ახალი სახელმწიფო მართვა—გიმგეობა.

დამფუძნებელ კრებისდღიურ წეს—რიგის კომპენტენციასი მრავალი საკითხები შედის გადასაჭრელათ, რომელსაც ჩვენ ყოველთვის დღიური გაზეთებიც გვაწვდენენ. ყოველის პირველათ დამფუძნებელ კრების მოწვევისთვის საჭიროა ფუძე დემოკრატული, ე. ი., შემადგენლობა იმისი რომეპარცხნებე იყოს. საჭიროა დიდი დაკვირვება არჩევნების დროს, რომ დამფუძნებელ კრებაზე არ გაფიყნათ ცენზიანი ელემენტები, რომელიც ჩვენ დემოკრატულ ერთფეროვან სახის ლოზუნგებს სულ ერთიანათ აწეწ—დაწეწდა. ამით აქამდი დიდათ ნაყოფიერ მუშაობას სრულიათ ჩავვიფუშვენ.

კავკასიის დემოკრატია, კერძოთ, დარწმუნებული ვართ, დამფუძნებელ კრებაზე, ისეთ წარმომადგენლებს გაავზავნის, რომელიც აქამდისაც და დღესაც შეკავშირებულ დემოკრატის გულწრფელი დამცველები იქნებიან და იყვენ. თუ კი შეკავშირებულ დემოკრატის მიზანი აქამდი ის იყო, როგორმე ეკანონიურათ, პოლიტიკურათდა სულიერათ დაძაბუნებული რუსეთი დამფუძნებელ კრებამდი მიგვეყვანა, ეს მან დღეს შეასრულა და შეასრულა პირნათლად და სასახელოთაც. როგორც მკითხველსაც მოეხსენება ენკენისთვის 15—ან დაიწყო მზადება დამფუძნებელ კრებისთვის თელ რუსეთში. რუსეთი გაუზომელათ დიდი სახელმწიფოა, რაზეც ჯერ კიდევ მეთორმეტე საუკუნეში თქვეს ისტორიკოსებმა: „Россия велика и обильна, но порядка в ней нѣтъ. აი, სწორეთ დიდათ საჭიროა დღეს დიდი სიფთხილე;

დიდი დაკვირვება, რომ ერთი ანდაზა კიდევ არ გამოვრდეს რესპუბლიკანურ რუსეთში.

ჩვენ ღრმით დაწმუნებული ვახლავართ, რომ დღევანდელ სამხადისში დამფუძნებელ კრებისთვის დიდი ენერჯია გვეჭირდება, რომ რუსეთში უკანასკნელათ მოვაგვაროთ და დავამყაროთ დემოკრატიული რესპუბლიკანური წეს—წყობილება. ასეთ საერთო გამარჯვებისთვის, საერთო დიდი მზადებაც არი საჭირო. ხოლო საერთო მზადება მაშინ იქნება ნაყოფიერი, როცა ყოველი ჩვენგანი შეგნებულაჲთ მივა ყუთთან და თავის პირმშო შვილს მიცემს ხმას. ჩვენ რომ გავითვალსწინოთ, თუ რა ძნელია დამფუძნებელ კრების მოწვევა და მისი ნაყოფიერი მუშაობის ნიადაგის დამკვიდრება, აი, მაშინ მივხვდებით, როგორ სერიოზულაჲთ და დაფიქრებულაჲთ უნდა შევხვდეთ დამფუძნებელ კრების არჩევნებს.

ბევრი ფიქრობს, რომ არჩევნები დამფუძნებელ კრებისთვის, ეს უბრალო საქმეა და არც ღირს აზღენი მუშაობაო. მარა, როცა მკითხველი გაითვალისწინებს მას, რასაც შემდეგში მოვახსენებთ, მაშინ—კი იტყვის, რომ მართლაც, არ ყოფილა სახუმრო საქმეო.

ეს რომ ასეა, რომ სანამდი ამოვირჩევდეთ დეპუტატებს დამფუძნებელ კრებაზე ვასაგზავნათ, ყველა ამომრჩეველები, ანდა თელ რუსეთში დასახლებული ხალხი უნდა გამოეკვე ყველა იმ დიდ საკითხებში, რომელიც გაირჩევა დამფუძნებელ კრებაზე. საკითხები, როგორც ვიცით, მრავალია და, როგორც მოგახსენეთ, დღევანდელ დამფუძნებელ კრების საკითხებზე ყოველ დღე ბევრიც იწერება და დაიწერება კიდევ. ამ არჩევნების დროს, ყოველივე პარტია, როგორც ეს ქალაქის საბჭოს არჩევნების დროს იყო, აქებს და ადიდებს თავის ლოზუნგებს, თავის კანდიდატებს, პროგრამას. ამომრჩეველს ამაში უნდა გამოეკვევა, რომ არ მოტყვილდეს, რომ თვითვე, თვის ნებით და სურვილით მიცეს ხმა, რომელ პარტიასაც სუს. ამისთვის ყოველთვის საჭიროა დრო. რუსეთი პატარა არაა. სასიარუ-

ლო გზები ძალიან ცუდათაა მოწყობილი. აგი ტატორებს სუყველგან მოუხდებათ ყოფნა ყველგან ლაპარაკი, ყველგან უნდა დააჯერონ თავის სასარგებლოთ. და ამას ყოველივეს აქამდი ვერც მოასწრებდა და ამისთვისაც იყო, რომ აქამდი ვერ მოვიწვიეთ დამფუძნებელი კრება, რაზეც შეუგნებელი და ყრუ ზრბო მუდამ გვისაყვედურებდა: რა ქნა ახალ—თაობამ, ვერ მოიწვია აქამდი დამფუძნებელი კრებაო.

ვიცით რუსეთსა და ჩვენშიაც ხალხი, რა შეუგნებელია და რამდერჯერ უნდა გაუმეორო მას ერთი დაიგივე, რომ როგორმე ჩავგონო, და არ მიცეს ხმა მტერს, მეგობრის მაგიერაჲთ.

ეს ხო ვიცით, რომ არჩევნების წინ ყველა პარტია მოუწოდებს ხალხს: „ამხანაგო და მეგობრებო „!მარა უნდა დარწმუნდეთ, რომ ეს ასე არ არი და არც იქნება. ამაშიაც დიდი საფთხეა.

ახლა გადავიდეთ მეორე მხარეზე. როგორ შეიძლება, ასე მაღე მოგვეხდინა არჩევნები, სადაც ჯერ—კიდევ შესამუშავებელი იყო კანონი არჩევნების, რომელიც ენკენისთვე და აგვისტოს გაზეთების ფურცლებზე იბეჭდებოდა, რომლის ასლი, ალბათ, ყველამ იცის. ხო ცოტა დრო არ უნდა ასეთ კანონის შედგენას. იყო, მართალია, კანონები. მარა ის სრულებით არ ექვემდებარებდა სოციალისტურ წეს—წყობილების კანონიერ მსვლელობას, რათგან მონარქიულ წესწყობილების დროს იყო შედგენილი. ხომ უნდაღა დრო, როგორც მოგახსენეთ, ასეთი კანონი რომ შეგვექნა? სანამდი ყველა სოციალისტები—ამხანაგები შეიკრიბა, შეკავშირდა, ამოიჩიეს ცენტრალუ კამიტეტები, რომლებსაც უნდა გაეგზავნათ წარმომადგენლები დამფუძნებელ კრების მოსაწვევ კამისიებში. ცოტა დრო კი—არ გასულა, სანამდი შეკავშირდებოდა რუსეთის გლეხთა საბჭო, რომელსაც უნდა გაეგზავნა თვისი წარმომადგენელი, ამავე კამისიაში. მშრომელ ხალხს რომ არ მიეღო მონაწილობა, კამისიას არ შეეძლო დაეწყო მუშაობა.

იურისტებმა, რომლებიც დროებით მთავრობისგან იყვნენ დანიშნული, მხოლოდ მუშაობის გეგმა შეადგინეს და პირველ დაწყებითი პროექტი ამომარჩეველთა კანონისა, რომელიც დიდი ხანია, რაც გენიხილა კამისიამ.

ეს მუხლი ასეთია, რომ არჩევნები დამფუძნებელ კრებაზე ანელი რუსეთის მცხოვრებლებით სრულიათ თავისუფლათ უნდა მიხედეს. მხოლოდ ამ შემთხვევაში დამფუძნებელი კრება გამოხატავს თელ ხალხის ნება—ყოფლობას. ეს მუხლი ამბობს: დამფუძნებელ კრებების წევრები ამიურჩვიან, ოთხ ფორმულიან არჩევნების სახით, პროპორციონალური სისტემით. საერთოთ, როგორცა ეს ოთხ ფორმულიანი არჩევნები, ამის შესახებ ზედმეტია აქ ლაპარაკი, რათგან ჩვენი ჟურნალის მკითხველს უკვე ნათლად ექნება გათვალისწინებული, პირდაპირი, საერთო, სწორი და ფარული ხმის მიცემა.)*

ჩვენთვის საინტერესოა პროპორციონალური სისტემა. ეს რის ერთი უდიდესი საფუძველი არჩევნებისა.

ყველამ კარგათ იცის, რომ კრებებზე ხმის მიცემა უბრალოთ ხდება ითვლიან ხმის „არჩევნ, არირჩევნ, „ან არ არი მომხრე“. და ასე წყვეტენ ყოველივეს, ხმის უმეტესობით.

ასევე, შეიძლება, მოხდეს ამ არჩევნებზეც მარა. ადვილი შესაძლებელია, ნახდეს, ხმის უმეტესობით მაშინ, როდესაც არჩევნებზე წამოყენებულია ორი კანდიდატი, ორი პარტიიდან. თუ — კი წამოყენებულია 3—4—5 კანდიდატი, სხვა და სხვა პარტიებიდან, მაშინ, შეიძლება, ხმეში გაიყოს და არც ერთი კანდიდატი არ მიიღებს უმეტეს. მაგალითად, მიცემულია სულ 10.000 ხმა. ამათგან 4.000 აძლევს, ბერძენს. 3.000 — ჩხეიძეს და 3.000-ც — ტრიცეცკაშვილს.)*

აჲ, როგორ უნდა მოვიქცეთ ამ შემთხვევაში.

*) ასეთი გვარიც არი ქიზიყში.

*) იხ. თავისუფლების, № 5--7. სტატია გულკეთილნა.

ინგლიში, მაგალითად, ასე წყვეტენ. ამომრჩეულია ის, ვისაც მეტი ხმა მიუღია. საფრანგეთსა და გერმანეთში—კი ინიშნება ხელმეორეთ არჩევნები, თუშკა საფრანგეთში ითვლება არჩეულიათ, ახალ არჩევნების შემდეგ, ის, ვინც ყველაზე მეტ ხმას მიიღებს, გერმანეთში—კი ხელმეორე არჩევნებზე. ნება ეძლევათ მართო ორ კანდიდატს უყარონ კენჭი, რომლებმაც პირველ არჩევნებზე მიიღონ ნაკლები ხმა. ამიტომაც, ბელგეთსა, დანიასა, ფინეთსა და ამერიკის ზოგიერთ შტატებში, მიღებულია პროპორციონალური სიტყვა არჩევნებისა. ვთქვათ, მაგალითად, რომ საარჩევნო ოლქიდან უნდა გაიყვანოთ 10 დეპუტატის ყოველ პარტიას აქც უფლება წარმოადგინოთ თვისი კანდიდატების სია, ამჩეველთა ბიუროში. ამ სიას უგზავნიან ყველა ამომრჩეველს. ამომრჩეველი ირჩევს მას და აძლევს ხმას იმ სიას, რომელსაც ის ემხრობა და ან მოწინს.

ავილოთ ჩვენ მაგალითში 10 კანდიდატის მაგიერ, სამი სია. მაშინ გაიგებთ, რომ სიას ბერძენისს აძლევენ ხმას 4.000. ჩხეიძისს — 3000. და ტრიცეცკაშვილისს — კი 3.000. მაშინ ყოველ სიიდან არჩეულია პირები, ე. ი., პროპორციონალურათ. პირველიდან 4. მეორიდან და მესამიდან სამ-სამი. აი, ასეთია სრული სამართლიანი არჩევნები და არც არავისთვის არი საწყენი. მარა უნდა ავნიშნოთ, რომ ამ სისტემის არჩევნები ძლიერ ძნელია. ხომ ადვილი შესაძლებელია, რომ ხმები არ გაიყოს, ისე სწორათ, როგორც ჩვენ მაგალითშია. ამიტომ, ამის შემდეგ, არის უკვე სხვა და სხვა პროცენტული გამოანგარიშება, რაც, რასაკვირველია, საქმეს ართულებს, მარა რეზიუმეს ამარტივებს.

შემდეგ, ძალიან უჭირთ ასეთი სისტემით ხმის მიცემა გაუნათლებლებს. რომ ისენი უსინდისო აგიტატორებმა არ მოატყიულონ, სიები იბჭვდება სხვა და სხვა ჟურათ ქალაქლებზე, ყოველ პარტიისთვის თავის ნუმერის და თვის ფერს.

მიუხედავათ ასეთი სიძნელისა. პროპორციონალური სისტემა ყველაზე უკეთესია. ამ სი-

ტემის მეოხებით მაიღებენ წარმომადგენლობას დამფუძნებელ კრებაზე ყველა უმცირესი პარტიებიც — კი. არცერთ პარტიას აღარ ეძლევა უფლება, ილაპარაკოს არჩევნების შემდეგ, ჩვენ გვაჯობებს რიკხვით, ჩვენ ვერ ჩავევლით დამფუძნებელ კრების შემადგენლობას კანონიერათ და გამომსახველათ ხალხის სულის კვეთებისაო.

ხმას მიცემა დაჭირდება ყოველ მოქალაქეს, რომელიმე მოღვაწისთვის კი არა, არამედ თელი პარტიისთვის. მაშ, უნდა ჩავეუკიროდეთ და გავარკვიოთ, თუ რომელი პარტია, რას ამბობს და, ამით სრულიათ შეგნებულათაც მიცეთ ხმა იმ პარტიას, რომელიც ჩვენ ინტერესებს მუდამ იცავდა და იცავს.

ს. წინაშეილი.

(დასასრული იქნება)

მიმოსილვა.

I.

შევერს ეგონა, რომ, რა-კი ტახტიდან დესპოტი ჩამოავდეს და რუსეთში რევოლიუცია მოხდა, მაშინვე ეს უშველებელი ომიც მოისპობოდა და უბედური ქვეყნის შვილიც სიამით და მოსვენებით შეუდგებოდა თავისუფალ მოქალაქობრივ ცხოვრებას.

მარა ეს ასე არ მოხდა. რევოლიუცია დარაზმული არმიის შწყობრი და სიმეტრიული შეტაკება-კი არ გამოდგა, რომ ყველაფერი წესსა და რიგზე მომხდარიყო. პირიქით.

დღეს ყველა ხედავს, რომ რევოლიუციის მსვლელობა საშინლათ მიმდებდა. ყოველ ფეხის გადადგმაზე მას საფთხეზე უდრადესი საფთხე თავზე ატყდება და ერთგან, რომ თავს ისხნის, აგერ, შეორე აღავას, იმაზე უარესს და უსაშინელესს განსაცთელში ვარდება, პირდაპირული და დასისხლიანებული.

დასრულდა თუ არა მოსკოვის თათფირი, რომელსაც არაფერი გაუკეთებია, ლამაზ-ლამაზი „რჩების“ თქმის მეტი, ბურჟუაზიამ იმ წამსვე დიდი რევოლიუციის პროცესის შეჩერება განიზრახა და რუსთა ძველს დედა ქალაქში დენერალი კორნილოვი გამოიხანა რე-

ვოლიუციის ასეთი შემაჩერებელ გმირათ. და, აი, რევოლიუციის თავზე დაატყდა, ასე წოდებული, კორნილოვის აჯანყება. რევოლიუციონურმა დემოკრატამ კორნილოვის სამარცხვინო ამბოხება გაჩენისთანვე ჩააქრო და ბურჟუაზიის და კონტრ-რევოლიუციონერთა იმედები თითქოს... გაქრო.

მარა, ვინ არ იცის, რომ ბურჟუაზია ცალიერი, გაბერილი ფრაზების ხალხი არ არი. და მან საქმით „სისხლსა და რკინას“ მოკიდა ხელი, დიდი რევოლიუციის ჩასახლობათ.

ამავე დროს, რევოლიუციონური დემოკრატია საშინლათ დაიქსაქსა. შეერთების მაგიერათ, იგი დაყოფილია ნაირ-ნაირ ფრაქციებათ და თითოულ იმათგანს, თურმე, უებარი წაშალიც დამზადებული ქონებია დიდი სნეულის გამოსაბჭუნებლათ და საჯაროთ ერთმანეთს ქამენ.

ყველას უნდა, რუსეთში მაგარი და ძლიერი ძალა შეიქნეს, „ძლიერი მთავრობა“ დაარსდეს. მარა ეს არ ხერხდება ამ უბედურ ქვეყანაში.

ამას წინათ პეტროგრადშიაც გააშართა თელი რევოლიუციონური დემოკრატის თათფირი, რომელმაც ვითომ და გადაწყვიტა კიდევ საკითხი რევოლიუციონური ძალა-უფლების შესახებ. მარა დიდათ საეჭვოა, რომ დემოკრატის თათფირის გადაწყვეტილებამაც რაიმე არსებითი ნაყოფი გამოიღოს, რათგან არაფრის საშვალეებით არ ხერხდება დღეს რუსეთში ერთი ძლიერი რევოლიუციონური მთავრობის შედგენა და თელი რევოლიუციონური დემოკრატის სრული და ქვეშაირი გაერთიანება.

შოიხხამა ქვეყანა...

ანარქია და წარმოუდგენელი „პაგრომები“ მოედვა თელ რუსეთის ვაუზომეღ არემარეს. და, წარმოიდგინეთ, 2 ოკტომბერს ჩვენს „სავარდო და სამაისო“ ქუთაისშიაც იხეტქა ცარიცინელ პავროშჩიკების, გაღეშილოჯარის კაცების პავრომებმა და საუკეთესო ნაწილი, თვალის და გული ქაოაქისა, სულ ერ-

თიანა გაანიავეს და ნახევარი ბაზარი მოსპეს. დაღეწეს მალაზიები, ყაჩაღებივით გაიტაცეს საქონელი და, დღეინდღელ ცხოვრების არეულ-ღარყულობას, კიდევ ნაფთი დაასხეს და ცეცხლი წაუკიდეს.

ამ გარემოებამ, როგორც ქუთაისში, ისე სხვაგანც—თელ რუსეთში, შეაჩერა იღებ-შიცემობა, ფაქრობა-მრეწველობა და წარმოება. ბევრი მალაზიის პატრონი და კომერსანტი სამუდამოთ გაკოტრდა, უთვალავი მუშა და ნოქარი ულუკმაპუროთ ქუჩაში დადის და უსაქმოთ აცრემლებული დაეხეტება. ეს უღმერთო, სინდისგარეცხალი პაგრომშიკები საქვეყნოთ დაგვეცინიან კიდევ და გამწარებით გვეუბნებიან: ეს ჯერ რა არის. ნაყოფი აწი იხილეთო.

ან ვინ, რა სასწაულმა უნდა შეაჩეროს ანარქისტები და გაღვნილი პაგრომშიკები, როცა, ვიმეორებ, ერთი უძლიერესი სახელმწიფოებრივი ძალა-უფლებით აღჭურვილი მთავრობა არ არსებობს დღეს რუსეთში?

პეტროგრადის დემოკრატიული თათფირის ინტენსიური საბჭო თელი რევოლიუციონური დემოკრატიის გულწრფელი ნდობით და სიყვარულით აღჭურვილი არ გახლავთ. კოალიციონური მთავრობა, რომელშიაც დიდ და სხვილ ბურჟუაზიასთან ერთად კადეტებიც ბძანდებიან, ვერ იხსნის დიდ განსაცდელში ჩავარდნილ ქვეყანას. ვინ დაიჯერებს, რომ სხვილი ბურჟუაზიის წარმომადგენლები და კადეტები კარლო ჩხეიძის შიერ გამოქვეყნებულ *) პლატფორმას შეუთანხმდნენ და გაყვენ?!

ეს აშკარა ტყუილებია. დღეს ისეთი გარემოებაა, რომ რევოლიუციას წმინდა და ქეშმარიტი რევოლიუციონური მთავრობა უნდა იცავდეს, რომ იხსნას უშველებელ განსაცდელში ჩავარდნილი რუსეთო.

მიუტილებლათ, პეტროგრადის თათფირზე დემოკრატია დაშარცხდა და მთავრობა დღეს

*) ყურნალ „თავისუფლების“ ამ უკანასკნელ ნუმრებში ისტამბება კარლო ჩხეიძის ფრიალ საყურათ-ვლბო სიტყვა რედ.

არავის წინაშე პასუხისმგებელი არ არი. მართალია, აქ დაარსდა წინასწარი პარლამენტიც. მარა ამ პარლამენტს იწვევს და ადასტურებს მთავრობა და მას ენიჭება ერთად ერთი უფლება, სახელდობ, მთავრობისადმი შეკითხვის უფლება.

ასეთ გარემოებას ვერ მოყვება სახელმწიფოში წესი და რიგი და სულ ახლო მომავალში მოსალოდნელია უფრო დიდი ამბები: იმაზე უარესებიც, რაც დღემდე მოხდა.

II

ამავე დროს, უსაშინელესი მტერი, მამაცი გერმანეთი, რომლის შიშით თელ ქვეყნიერებას ძიგძიგი გააქვს, უდიდეს მზადებაშია და მალე ჩვენში რევოლიუციის ბუდეს—პეტროგრადს და, შესაძლებელია, მოსკოვსაც შემოუტროს საბედისწეროთ.

გერმანეთის დრედნოუტებმა თელი ბალტიის ზღვა უკვე ხელში ჩაიგდეს, დესანტი გადმოსხეს, ფინეთშიაც და რეველისკენაც და პეტროგრადს, უნდათ ხმელეთით აიღებენ, უნდათ—ზღვით. ეს მათი სურვილი და საქმეა. თავზარ დაცეშული პეტროგრადი ცთილობს, ახლავე თავს უშველოს და იხიზნებიან მოსკოვს, ნიჟნი-ნოვგოროდს, ხარკოვს და, ვინ იცის, სად. რუსეთის საშხედრო ძალა, რომლის შიშით არ ეძინა აღმოსავლეთს და დასავლეთს, საშუდამოთ ტყდება დი სპობა...

ბალტიის ზღვაზე რუსის ფლოტი ოთხ-ჯერ უფრო სუსტი ყოფილა, ვიდრე გერმანეთისა და, მაშასადამე, საკითხი უკვე გადაწყვეტილათ უნდა ჩაითვალოს.

მართალია, იაპონეთს და ამერიკის შტატებს, თურმე, გაღუწყვეტიათ ჯარებით დაეხმარონ უკვე წელში გაწყვეტილ რუსეთს. მარა, აბა, ეს გარემოებას რაღას უშველოს...

ასეა, თუ ისე, რუსეთისთვის მაინც ადრე და მალე ბოლო უნდა მოელოს ომს, თორე რევოლიუციის საქმე საბოლოოთ დაკარგულია.

ქვეყანას განადგურება და შიშშილი წყვეტს, ხაზინა გაკოტრებულია, რუსის გლეხი და ჯარის კაცი, ისე გაველურდა, განი-

დირდა, რო ყოველიფერს ანადგურებს, სპობს, ასე გაშინჯეთ, სკოლასაც და მეზობელსაც და, რა თქმა უნდა, რევოლიუციაც უფსკრულის წინაშეა.

ახლა მხოლოდ და მარტო დამფუძნებელი კრების იმედი აქვთ, მარა... „ნეტარ არიან შორწმუნენი...“

რუსეთში ასეთი უმძიმესი და უმწარესი დრო დადგა და, წარმოიდგინეთ, კოალიციონური მთავრობა დღესაც საჭიროთ არა თვლის ყველა დაჩაგრულ ერებს სამართლიანათ გაუნაწილოს თავისუფლების მადლი და, დღეინდელ ერთა პოლიტიკურ ცხოვრებაში, შეიტანოს ცხოველმყოფელი, მჩქეფარე ნაკადული. რაკ ესეთი გარემოება შეიქნა, რუსეთის დაჩაგრული კულტურული ერები თვით იკვლევნ გზას და საკუთარი დამოუკიდებელი ძალით ახორციელებენ სამართლიან უფლებებს. ფინეთი, უკრაინა, ესტონეთი უკვე თვისი საკუთარი დამოუკიდებელი ცხოვრებით გამოდიან.

ამ ჟამათ, ამ სტატიისში, გვსურს დავუწვრილმანდეთ უკრაინას და საქართველოს უფრო.

III.

რუსული უკუღმართი სტატისტიკის წყალობით, უკრაინის ტერიტორიის და მისი მცხოვრებლების შესახებ საშინლათ არეული ცნობები გვაქვს. მაგალითად, რუსებმა ჩვენ ჩაგვძახეს, უკრაინელთა რიცხვი 25—30 მილიონამდე ძლივს ახწვესო. მარა, მარტო რუსეთში მცხოვრებ უკრაინელების რიცხვი, გერმანელ მეცნიერთა გამოანგარიშებით, 40 მილიონს უდრის.

გერმანეთის მსწავლულებმა შეკრიბეს ნამდვილი და უტყუარი, წმინდა ნემენცური პირდაპირობით და გაუბრუნდებლობით ყოველგვარი ცნობები უკრაინისა და მოგვცეს ხელში სრული და ჭეშმარიტი შეგნება ამ მეტათ მდიდარი ქვეყნისა.

უკრაინა, რომელიც ავსტრიის რეიხსრატის დემუტატის, ევგენი ლევიცკის თქმით,

„რუსეთის სასიკოცხლო წერვია“, შეიცავს გალიციას და რუსეთის თელ სამხრეთს. უკრაინის ჩდილოეთ აღმოსავლეთის საზღვარი გადის ბრესტ-ლიტოვსკიდან ხოპრამდი და შეიცავს შემდეგ ლუბერნიებს: ვოლინის, პოდოლსკის, კიევის, ჩერნიგოვის, პოლტავის, ხარკოვის, კურსკის ლუბერნიის ნაწილს, ხერსონის, ეკატერინოსლავის, ტავრიჩესკის და ყუზნანის ოლქისას. ეს ლუბერნიები შეიცავს 680.000 კვად. კილომეტრს; ე. ი., თელი ავსტრი-უნგარეთის ტერიტორიაზე უფრო მეტა.

ამ ტერიტორიაზე სახლობს 40 მილიონი უკრაინელი. სხვა ერების მოსახლობასაც, თუ მივუმატებთ—50 მილიონია. ამ რიგათ, უკრაინელთა მიწა-წყალზე მარტო რუსეთში სახლობს ერთი მესამედი თელი რუსეთის იმპერიის მცხოვრებლებისა.

უკრაინას ბაზარზე გამოაქვს ხორბალი (პური), ქერი და დასაკლავი საქონელი ერთი მესამედი იმისა, რაც თელ რუსეთში მოდის. შაქარი ხუთი მეექვსედი. დონეცის ქვა-ნახშირის მადნები სამ მეოთხედს იმისას, რაც თელ რუსეთშია; რკინის მადანი 80% თელი რკინის მადნებისას და მარილის ნახევარზე მეტი წილი აქიდან გადის ბაზარზე. შავი ქვის მადნებიც არის უკრაინაში.

ერთი სიტყვით, უკრაინა რუსეთის სიმდიდრეს შეადგენს და მისი ცალკე, დამოუკიდებლათ ვასვლა წელში გაწყვეტდა რუსეთს, სრულათ მოადუნებდა იმის სასიკოცხლო ძარღვის ცემას. მაშინ იგი, ღარიბი, მეორე ხარისხოვან სახელმწიფოებზე უფროც დაქვეითებული სიკვდილის კარამდი მივიდოდა. ახლა, წარმოიდგინეთ, რუსეთი მოგლეჯილი ძველ, კლასიკურ შავ ზღვაზე, რომლის მდიდარი ნაპირები შვენიერი უკრაინის სრული სამფლობელო შეიქნებოდა და რუსეთი სრულიათ ფსკერ გავარდნილი დარჩებოდა.

იქნება, ბძანათ, რომ უკრაინა, თუმცა პოლიტიკურათ დამოუკიდებლობას შეიძენდა, მარა კაპიტალით ღარიბია, როგორც საქარ-

თველო და, მაშასადამე, საზოგადო-ეკანომიური ცხოვრება იმას მიიწი და აუტანელი ექნებაო.

მარა, ნამდვილათ-კი საქმე სულ სხვაფერ ვახლავთ.

მართალია, ბუნებით მდიდარი უკრაინა და მისი ნიჭიერი შვილები ღარიბია კაპიტალით და ტენიკითაც. მარა მას გვერდში უდგას და წელს უმაგრებს, ფრცვლს, დიად სასიცოცხლო პერსაქტივებსაც უშლის თვალის წინ გერმანელთა კაპიტალი, მათი გასაოცარი ტენიკა და მეცნიერება.

მიიწი სად უნდა მოძებნოს და ნახოს უკრაინამ თელ ქვეყნიერობაზე, იმაზე უკეთესი ტენიკა, კაპიტალი და მეცნიერება, როგორც გერმანელებისა.

მაშასადამე, ეს დიდი საკითხი უკვე გადაჭრილია აქვთ სასურველათ გერმანელებსაც და უკრაინელებსაც.

უკრაინის დამოუკიდებლობით, გერმანიის უნიჭიერესი შვილები ორ ყურდგელს იჭერენ ერთად ხელში. 1) რუსეთს საშუალოთ აქვეითებენ და წელში სასიკვდილოთაც წყვეტენ. 2) უკრაინის ბუნების სიმდიდრის დასამუშავებლათ გერმანიის კაპიტალს და ტენიკას აძლიერებენ და უფროც ავითარებენ.

მაშასადამე, საზოგადო სასიცოცხლო ვითარების თანახმათ, ორივე ქვეყნის—გერმანიის და უკრაინის უმნიშვნელოვანესი ინტერესია, მათი ცხოვრება, რაც შეიძლება, ადრე და მალე, ერთიმეორის ძლიერ მოსილ მატრილებელ ბორბალს გადაეჭლოს და ერთად გასწიონ სიმდიდრისა და დიდებისკენ.

ამდენი ხნის რუსეთთან ერთობამ, უკრაინას მხოლოთ ვნით გამოუთქმელი სიღარიბე, თავმოყვარების დიდი დამპირება და დაქვეითება შეძინა. ამას-კი უკრაინის გმნობიერი, ცოცხალი და ნიჭიერი შვილები, რა თქმა უნდა, ვერ დაივიწყებენ ვერადროს...

გერმანიის დიდ სამერმისო, ახლოებელ იდეალებისთვის უკრაინა, მიუცილებლათ, გახდება გზათ და ხილათ შვაგულ აზრის ხმელეთ-

ზე უმდიდრესი ინდოეთისკენ. ბაღდათის დიდი რკინის გზის სრულიათ დამთავრების შემდეგ, გერმანელები აპირებენ სპარსეთზეც რკინის გზის გაყვანას. და, როცა ეს შესრულდება, რა თქმა უნდა, უკრაინაზე გაივლის ყველაზე უფრო იოლი და უმახლობელესი საქვეყნო გზა კლასიკურ აზიაში.

ბერლინიდან გასწევს გზა, გაივლის კიევს და ხარკოვს, გადაჭრის მდ. ვოლდას და იაიკის ნაპირებს და მიადგება არალის ტბას. აქიდან დაყვება მდ. ამუდარიას, გაჭრის პენჯაფს და ავღანისტანს და შევა გველემპაზით ალტაელების ევილ-ხივილით დიდსა და მდიდარს ინდოეთში...

ეს ის დიადი, სასწაულთმოქმედი საქვეყნო გზა იქნება, რომელიც საშუალოთ მკედრეთით აღადგენს უკრაინას და ახლა ამ დიდ, თავბრუ დამხვევ პერსპექტივებს, თუ ბიჭია, დაუმაგრდეს ვინმე და რაიც არ შეწიროს უკრაინაში...

ასეთი ვითარება ქვეყნისა სრულიათ ეთანხმება მარქსიზმს და უკრაინის სოციალ-დემოკრატია, ფინეთის სოციალ-დემოკრატისაფით, ყველაზე უფრო თავდადებულია ამ დიად საქვეყნო ბძოლას თავიც სასახელოთ შეაკლას...

ჯერ ომამდისაც-კი, დიდი მზადება, მარაგი იყო უკრაინის და ფინლიანდიის გასათავისუფლებლათ გერმანიისა და ავსტრიუნგარეთში და ახლა, როცა იფეთქა რევოლიუციამ, დადგა ხანა თავისუფალი სიტყვისა, სრულიათ დაუფარავათ და პირდაპირ გამოაშკარავდა ყველაფერი და ფინლიანდიაც და უკრაინაც, ასე მაგრათ და ძლიერათაც არ იბძოლებდენ თავიანთი უსაყვარლესი ქვეყნების საბედნიეროთ, თუ ზურგი არა ქონდეთ წინდაწინვე გამაგრებული გერმანელებისგან.

IV.

მარა ქართველები ფინელებივით და უკრაინელებივით ბედნიერი ვერ იქნებოდენ, ე. ი., ევროპის ხმელეთს მოწყვეტილი და ზედ აზრის თავზე არიან მოქცეული. ამ გარემოების გამო, რუსეთის უძლიერესი მტერი ჩვენ ვერ

მოგვეწვდეს და ვერ გადაგვიბირა... ჩვენ დღესაც დიდი, უერთგულესი შეგობარი ვართ რუსეთის დემოკრატიისა თელ დელამიწის ზურგზე და ამ ერთგულებისთვის ჯერ ჯერობით რუსეთის ზიუროკრატიისგან გამწარების და უბედურების მეტი არაფერი გვინახავს. მარა, რაც უნდა იყოს, უნდა მიუდგომლიათ ავნიშნოთ, რომ რუსეთის დემოკრატიამ და რევოლიუციამ კაი-კაი ნაბიჯები გადაგვადგმევია წინ ქართველებსაც.

დავიწყოთ ივერიის ეკლესიის ავტოკეფალიიდან.

რევოლიუციონერმა დროებითმა მთავრობამ უკვე დაადასტურა ივერიის ეკლესიის ავტოკეფალია და ამიერიდან მრავალ-ტანჯული ქართული ეკლესია სრულიათ გათავისუფლდა ტყვეობიდან და თავი თვისი იხსნა რუსეთის სინოდისგან და მისი ავაზაკი ხელების—ვოსტორგოვ-გაროდცევიებისგან.

ეს დიდათ დიდი საქმეა.

მარა ჩვენებს, უნდა ახსოვდეს, რომ ეკლესია სახელმწიფოს უნდა სრულიათ ჩამოშორდეს და გათავისუფლდეს მისი მონა-მორჩილობისგან. ეკლესია შორწმუნე ხალხმა უნდა შეინახოს და ხაზინიდან მას ერთი გროშიც არ უნდა ეძლეოდეს, თორე ეს გარემოება სამუდამოთ მოშხამავს მას და გარყენის ივერიის ეკლესიასაც და მის მსახურსაც.

აი, საქმე რა არი.

რუსეთის მოძალადე პოლიცია-ბიუროკრატიაში, ამ ორმოცდა ათი წლის წინათ, საქვეყნოთ გაძარცვა საქართველო და ძალით მიი-საკუთრა უმდიდრესი საეკლესიო და სამონასტრო ადგილ მამული, შეფასებული 160 მილიონათ, მაშინდელ ფასობაზე. დღეს, რა თქმა უნდა, ეს მამულები თავის პრაკენტებით უნდა დაუყონებლივ ჩამოერთვას რუსეთის სინოდს და გადაეცეს მის კანონიერ პატრონს — ქართველ ერს.

აი, დაშუქებულ კრებაზე საქვეყნოთ ეს უნდა მოითხოვოს ხმა მაღლა ქართველმა დემოკრატიათ, თუ უნდა, რომ ქართული ეკლესია

და იმისი მსახურიც მას ნამდვილ ღირსეულ სამსახურს უწევდეს *).

მოგახსენებთ, 17 სექტემბერს ქართველობამ აირჩია და პირველ ოკტომბერს ეკურთხა კიდეც ცხეთაში სრულიათ საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქათ დიდათ ღირსეული მამულიშვილი, დემოკრატი კირონი II, კაცი რუსეთის სინოდისგან საშინლათ ნაწამები და დასჯილი.

კირონი დიდი მესვეურია ქართული ხელოვნების, მწერლობის, მეცნიერების და საკუთარი ეროვნული თვითმართველობისაც და იმისი პატრიარქობით, ამიერიდან იწყება საქართველოს სპეტაკი ეროვნული ახალი ისტორიის ფურცლები.

V

საქართველოს ქალაქების არჩევნებზე გამარჯვება ჩვენებური სოციალ-დემოკრატიის უდიდეს დღესასწაულათ უნდა ჩაითვალოს.

დესპოტიის უსახდერო ბატონობის დროს, ქალაქების ცხოვრება ცენზიანების ხელში იყო. დესპოტის კანონი კაპიტალისტებს და შეძლებულებს ანიჭებდა ბატონ-პატრონობას და პრივილეგიებს. დემოკრატია სრულიათ გარიყული და დაჩაგრული იყო. რა-კი ასეთი უსწორ-მისწორობა იყო, ყოველ სამართლიანობას და პატიოსანი კაცის ფეხის გადადგმას წინ ეღობებოდა მძიმე და მეტათ ილტანელი ცხოვრების პირობანი.

თფილისში, მაგალითად, ამ გარემოებამ ასპარეზზე გამოიყვანა ალგირწახსნილი კლასი სოლოლაკელებისა, რომლის წინააღმდეგ საშინელი ბძოლის შეასკდა არა ერთი და ორი თაობა ქართველების და სომხების დემოკრატიისა.

* სოციალ-დემოკრატია, როსა დამფუძნებელ კრებაზე სარწმუნოების თავისუფლებასა და ეკლესიის სახელმწიფოსგან გამოყოფის კანონებს გაიყვანს, ქართველი სოციალ-დემოკრატები, როგორც ქართველი ერის ღვიძლი შვილები, იმ წამსვე ივერიის ეკლესიის ძალით წართმეულ მამულების დაბრუნებას მოითხოვენ და გადაცემენ მის პატრონს — ქართველ ერს.

რედაქცია.

ამ ძლიერი შოვინისტური პლუტოკრატიის კედლების შენგრევას ბევრჯელ ქართველი ამომრჩეველი და სომხის ნიჭიერი და ენერგიული ახალი თაობა შეუერთებია. მარა ამ უსწორ-მასწორო ბძოლაში მაინც ჩვენები დამარცხებულან და გამარჯვების ბაირალი ისევ გამოცთილ პლუტოკრატებს შერჩენიათ ხელში.

ქუთაისსა და სხვა ქალაქებში, რასაკვირველია, შოვინისტური პლუტოკრატია არ უდგა სამოქალაქო თვითმართმართველობას სათავეში. აქ უფრო, ასე წოდებული, ჩვენებური ინტელიგენცია იყო გაბატონებული. მარა ამ ინტელიგენციას, თუმცა სურვილები კარგი და პატიოსანიც ქონდა, საქმით ერთ ნაბიჯსაც ვერ დგამდა წინ, უენერგოობა და უსაქმობა კლავდა და არაფერ აკტივობასაც არ იჩენდა. ამიტომაც, ჩვენი ქალაქები უფრო სოფლებს წაგავს, ვიდრე წესიერათ გაშენებულ და მოვლილ, გაშენიერებულ ქალაქებს.

ქუთაისი, მაგალითად, ამისი ტიპიური გამომხატველია.

რევოლუციის გამარჯვებისთანვე, დემოკრატია წინ გაუძღვა ჩვენებური მხნე და ცოცხალი სოციალ-დემოკრატია და ქალაქებიც ძლიერათ და მღვიძარებით ამოძრავდა. თითქო დაბმულმა ლომმა აიწყვიტაო, ქართველი დემოკრატიაც ახალ სამოქალაქო ცხოვრების შენებაში დიდი ხალისით ჩაერია და დაღწეა კედლები პლუტოკრატ სოლოლაკელებისაც და უსაქმურ ინტელიგენტებისაც.

სოციალ-დემოკრატია უძლიერესი პარტიაა ჩვენში, რომლის ბაირალის ქვეშ თავს იყრის სომხის დემოკრატიაც და კავკასიის აქითა მხარის თათრების დემოკრატიაც. ამ ბძოლაში სოციალ-დემოკრატია მეტათ დიდი და საპატივო სახელიც მოიხვეჭა თელ საქართველოში და ამ პარტიამ უდიდესი როლიც ითამაშა სამოქალაქო ცხოვრების რევოლუციონურ ასპარეზზე.

თფილისის არჩევნებში, ნამეტურ, დიდათ სასახელოა სოციალ-დემოკრატის გამარჯვება. დემოკრატია მან მიანიჭა გამარჯვება და სო-

ლოლაკელთა შოვინისტური პარტია საშინლათ დაამარცხა.

მარტო ეს დიდი საისტორიო გამარჯვებაც კმარა, რომ ამიერიდან სოციალ-დემოკრატია, არა თუ ქართველობა, თელი კავკასიის ეროვნებანი დიდი იმედით და ნდობითაც ეპყრობოდეს.

ამ ბწყინვალე, დიდ გამარჯვებას დიდი შედეგებიც მოდევს ეკანომიურათაც და მორალურათაც ჩვენთვის. მარა ამაზე შემდეგში ვილაპარაკებთ.

VI.

რუსეთის რევოლუციონურმა მთავრობამ ეროვნული პოლკების შედგენის ნება დართო.

ამიერიდან ადგილობრივი ქართველი ჯარი საქართველოში დარჩება და ადგილობრივ მცხოვრებლების წინააღმდეგ აღარ წავა. რუსეთის რეაქციონური, ბნელი ძალების, პაგრომჩიკების ბრმა იარაღი აღარ გახდება და იარაღით ხელში, სიკვდილ-სიცოცხლით დაცავს თავის მშობელ, დიდათ საყვარელ ქვეყანას, მშობლებს, ძმებს, დებს და ნათესავებს.

კაი ხანია, სოციალისტები ამას მოითხოვდნ: ჯარი, უეჭველათ, იმ მხარეში დარჩეს, საიდანც გროვდება. და რუსეთის რევოლუციონურმა მთავრობამაც ამის უფლება აღიარა.

ჩვენი ქვეყნის შვილი, რომელიც შეიარაღებულია, ზვისი მშობელი ხალხის სულის კვეთებით არი გამჭვალული და მასთან ძლიერი რევოლუციონური კავშირითაც შეკრულ-შებოქილი. ამიტომაც, ქართველი ჯარის ცოცხალ ინტერესი იმავე ქართველი დემოკრატის ინტერესია, რათგან ეს ჩვენი ეროვნული პოლკები სწორეთ ქართველი ერის ღვიძლი შვილია.

ამნაირათ, თვით ახალი რევოლუციონური მთავრობის ნებართვით, მოხდა ჯარების ნაციონალიზაცია რუსეთში, ე. ი., ჯარში გაწვეულ ჩვენი შვილების დაახლოვება ადგილობრივ ქართველ მცხოვრებლებთან, რომელიც უნდა ჩაითვალოს ერთ დიდ სასიხარულო მოვლინებათ.

შედგა ჩვენში პოლიტიკურ პარტიათა წარმომადგენლების კავშირიც, ასე წოდებული, ინტერპარტიული საბჭო. იგი „მიზნათ ისახავს რევოლუციის დაცვას და ქართველი ხალხის პოლიტიკურ, ეკონომიურ, კულტურულ-საზოგადოებრივ და საერთაშორისო საქმიანობათა დაკმაყოფილებას და გაძლიერებას“.

საბჭომ შეადგინა აღმასრულებელი კამიტეტი და მოქმედებასაც შეუდგა ენერგიულათ. ამ საბჭოს ერთმა უნიჭიერესმა წარმომადგენელმა პეტროგრადის დემოკრატთა თათხირზე ფრიად საყურათღებო პოლიტიკური სიტყვაც წარმოთქვა, რომელიც ამ ნუმერშივე ისტამბება. *).

ეს საბჭო თელი ქართველი ერის ნდობით არის აღჭურვილი და, მაშასადამე, იგი ქართლოსიანთა ერის ნების და სურვილების გამოხატველია. ეს საბჭო დაუკავშირდება ამგვარათვე შედგენილ საბჭოებს სომხებისა და თათრებისას და ამათვან გამოიყოფა, ერთი საერთაშორისო საბჭო, რომელიც მოსიყვარულე ძმებისავით შეაკავშირებს ჩვენი უშენიერესი და უმდიდრესი გიგანტი—კავკასიის ყველა უმთავრეს ერებს, ერთადაც იმოქმედებენ და ერთადაც გადაწყვეტენ ბევრ საქირ-ბოროტო პოლიტიკურ საკითხებს.

ქართული ეროვნული საბჭო, რა თქმა უნდა, ჩვენი ერის საზღვრებში დამოუკიდებელათაც იმოქმედებს და იგი ჩვენი დემოკრატიისა და პროლეტარიატის სახელით ვაუმკლავდება კონტრ-რევოლუციას, ბნელი ძალების გამოსვლას და დაამყარებს სასურველ მშვიდობიანობას და თანხმობას კავკასიის ყველა ერებს შორის.

ქართული ეროვნული საბჭო გარს შემოიკრეფს თელი ჩვენი ქვეყნის ყველა ცოცხალ ძალებს და ქართველობას გულში ღრმით ჩაუნერგავს სიყვარულის, წარმატების და სიცოცხლის სხივებით გამთფარ იმედებს.

ამ რევოლუციის საქართველოში თავის თავათაც უნდა მოყოლოდა და მოყვა კიდევ ნაციონალიზაცია ქალაქის თვითმართველობე-

*.) ეს სიტყვა, უადგილობის გამო, შემდეგ ნუმრისთვის გადაიდვა.

ბისა და სხვა საზოგადო დაწესებულებებისა, სასამართლოების გარდა. დიდათ გვიკვირს, სასამართლოებს რაღა უდგას წინ ახლა? დაუყოვნებლივ უნდა მოხდეს სასამართლოების ნაციონალიზაციაც, თორე მდამიო ხალხი, ჩვენი დემოკრატია უამისოთ საშინლათ დაისჯება და არაფერს ჩვენსას აღარც ირწმუნებს...

სკოლების ნაციონალიზაცია, ქართველი პედაგოგების სასახელოთ უნდა ითქვას, ძველი რეჟიმის დამხობისთანვე გახორციელდა და დიდი მუშაობაც არი გამართული, რა ქართული ხელსამძღვანელოები ქართველ მოწაფეებს არ დააკლდეს წრეულსვე...

სკოლების ნაციონალიზაცია დაგვირგვინდა მეტათ დიადი ეროვნული საქმით—ქართული უნივერსიტეტის დაარსებით, რომელიც მომავალი წლის იანვრიდან დაიწყებს არსებობას თფილისში.

დიდი ღვაწლი მიუძღვის ამ საქმეში ქართველ ახალგაზდა ნიჭიერ მეცნიერს, ივანე ჯავახიშვილს.

ამიერიდან ჩვენსავით აღარ დაიტანჯება ჩვენი მოზარდი თაობა და ჩვენ შვილებსა და შვილიშვილებს ეღირსებათ, თავის საკუთარ ბუნებრივ ეროვნულ სწავლა-მეცნიერებას დაეწაფონ თავიანთი უსაყვარლესი კეკლუცი ქვეყნის დედა ქალაქ—თფილისში.

ამაზე დიადი საქმე ჩვენში ჯერ მეორეც არ გახორციელებულა და ყველამ, ქალმა და კაცმა, მას ხელი უნდა შევუწყოთ.

ქართული უნივერსიტეტის საზოგადოების წევრობა ყველას შეუძლია. დამფუძნებელმა წევრმა ერთდროულათ უნდა გადახადოს 300 მან., ან წლიურათ 25 მან., ხოლო დამხმარე წევრმა—ერთდროულათ 100 მან., ან ყოველ წლიურათ 5 მან.

აღესილი.

კარლო ჩხეიძის სიტყვა.

(წარმოთქმული მოსკოვის თათფირზე).
(დასასრული)

გ) ყოველივე საშვალეებანი უნდა იქნას ნახშირი, რა კონფლიქტები გარჩეულ

იქნას შემრიგებელ კამერებში და, თუ ეს შეუძლებელი იქნება და აგრეთვე არც სხვა ზომები ვაჭრებთან, მხოლოდ მაშინ იქნება შესაძლებელი გაფიცვა. ამასთან ერთად, მუშები გამოაზრდნენ ყოველგვარ ძალადობას, რომელსაც ალაგი ექნება ქარხნის ადმინისტრაციის წევრთაღმძი. უნდა ეცადონ, რომ ყოველგვარი უთანხმოება, რომელიც მუშებსა და ადმინისტრაციას შორის ჩამოვარდება, გასაჩივრებთ გადაეცეს შემრიგებელ კამერას. დ) მუშათა ორგანიზაციები თელი თავიანთი ძალებით უნდა ცაილობდნენ ტარიფით გასაზღვრული კოლექტიური ხელშეკრულობის მოპოვებას. ეს იქნება წარმოების ნორმალური მუშაობა. 7) ყველა ზემო ჩამოათელილ საშვალდებათა ცხოვრებაში გატარებას დროს, წარმოების მოწყობის საქმეში, მტკიცე ფასების დაწესებაში და სხვა უნდა მოწესრიგებულ იქნას შრომისა და კაპიტალის ურთიერთ შრომის დამოკიდებულება, ხელფასის საკითხი, სამუშაო დრო, საჭიროების მიხედვით, შესაძლებელია შრომის ბეგარის შემოღება, რომელიც ყველა კლასებზე გავრცელდება და უნდა მოხმარებულ იქნეს მხოლოდ ქვეყნის სასარგებლოთ. შრომის ბეგარამ არას შემთხვევაში შრომის მილიტარიზაციის ხასიათი არ უნდა მიიღოს, რაიც, დაბოლოს, სახალხო მეურნობის დანგრევას გამოიწვევს.

1) თელ თვის ძალ-ღონეს მთავრობა იკრფს ქვეყნის დაცვისთვის. მარა, ამავე დროს, მან უნდა აწარმოოს ერთნაირი მოსამზადებელი მუშაობა სახალხო მეურნობის თანდათან დემობილიზაციისა და მოსალოდნელი უმუშევრობის შესასუსტებლათ. ახლავე უნდა შედგენილ იქნას გეგმა საზოგადოებრივ სამუშაოებისა, რომელსაც მიზნათ ექნება დასახული ოპის მიზეზით დანგრეული მეურნობის აღდგენა, ფინანსური რეფორმის სფეროში იმ ღონისძიებებთან ერთად, რომელთა ცხოვრებაში გატარებას მთავრობა აპირებს უკანასკნელ ხანებში გამოცემულ კანონების თანახმად, შემოსავლის კვალობის და სამხედრო

მოგების გადასახადთან ერთად, მთავრობამ უნდა ცხოვრებაში გაატაროს შემკვიდრობითი გადასახადი, ქონებაზე შემატებული ფასის და ფუფუნების საგნების გადასახადი; 2) ფინანსური კატასტროფის თავიდან ასაცილებლათ, აუცილებლათ საჭიროა, გასაკუთრებული ზომები: ერთდროულათ ქონების მიხედვით, დიდი გადასახადის დაწესება, რითაც შესაძლებელი იქნება სახელმწიფო ხარჯების დაფარვა; 3) რამდენათაც მდიდარ კლასებზე გადასახადის შეწერა და სესხი საკმაო არ დარჩება სახელმწიფო აუცილებელ ხარჯების დასაფარავათ, იმდენათ, აუცილებელი იქნება, ახალი გადასახადების დაწესება, ისეთ საგნებზე, რომელთაც მასიური მოხმარების ხასიათი აქვთ, და აგრეთვე ახალი მონოპოლიების შემოღება და საქმეში კოოპერატივების დაინტერესება, რამდენათაც საქმე ეხება ნაწარმოების განაწილებას; 4) ყოველგვარი გადასახადის გადანიშნვა საჭირო. ამიტო საჭიროა, ცხოვრებაში გატარებულ იქნას ფართო საკანტროლო ღონისძიებანი, რაც ნებას არ მიცემს არავის საშართლიანი გადასახადი თავიდან აიცილოს; 5) სესხის საქმეს მთავრობამ იძულებითი ხასიათი უნდა მიცეს; 6) თუ ეს ზომები იქნება ცხოვრებაში გატარებული, მაშინ ქალაქის ფულის მოკრა დაყვანილ იქნება მინიმუმამდე. ამას ხელს შეუწყობს საჭირო სავნებზე მტკიცე ფასების დაწესება, მოგებისა და სამუშაო ხელფასის გასაზღვრა. აგრეთვე უნდა დაცულ იქნას სასტიკი ეკანონია სახელმწიფო ხარჯებისა. უნდა მოსპობილ იქნას ზედმეტი ხარჯები; 7) სახელმწიფო საშვალდებათა გაძლიერების მიზნით, წინააღმდეგი ვართ ნაციონალურ საკითხების აწკარა წესით გადაჭრისა, რომელიც რუსეთისგან სრულ გამოყოფას გულისხმობს. საჭიროა ღონისძიების მიღება, რომ სახელმწიფო ბანკში მეტი ფული შედიოდეს. ყველაზე უადი მნიშვნელობა ექნება, უკეთეს ხალხის ფართო მასსა შესანახათ ფულს მიიბარებს სახელმწიფო ბანკს. ამის გახორციელება შესაძლებელი იქნება შემნახველ გამსესხებულ ამხანაგობათა და კოოპერატივების დახმარებ

ბით. 8) კერძო საკრედიტო დაწესებულებებზე უნდა დაწესებულ იქნას სასტიკი კანტროლი, რომათი მოქმედება ქვეყნის საწინააღმდეგოთ არ იყოს მიმართული; 9) თავის მხრით, გაერთიანებულ დემოკრატიას აუცილებელ საჭიროებათ მიაჩნია ყოველივე ზომები იხმაროს, რომ მხარი დაუჭიროს მთავრობას ფინანსიურ საქმეში გადადგმულ ნაბიჯებში, როგორცაა გადასახადების შეკრება და თავისუფლების სესხის განადგობა.

რევოლიუციამდი მიწით საზღვებლობა გასაზღვრულ იყო კანონით, რომლითაც მეფის მთავრობა შეძლებული კლასების ინტერესებს იცავდა. ძველი მთავრობის ჩამოგდებისას, საადგილ-მამულო დამოკიდებულობა აღმოჩნდა სრულიათ მოუწყვსრიგებელი. მშრომელი გლეხობა მუდამ მიწის საჭიროებდა და ცთილობდა დაკმაყოფილებას. ძველი წესწყობილების ბრალია, რომ ზოგიერთ ალაგს ამ საჭიროების დაკმაყოფილებამ ანარქია გამოიწვია, რაიც ხელს უშლის მიწის საკითხის დამფუძნებელი კრების მიერ ღირსეულათ გადაქრას. ამიტომ საჭიროა, მიწის საკითხის მოწყვსრიგება, დამფუძნებელ კრებამდი. ამას საფუძვლათ უნდა დაედოს შემდეგი დებულებანი: 1) აუცილებლათ უარყოფილ უნდა იქნას მიწის ძალათ ხელში ჩაგდება, როგორც კერძო პირების, ისე საზოგადოებათა და ჯგუფთა მიერ. 2) საადგილ-მამულო საკითხების მოწყვსრიგება უნდა დაევალოს ადგილობრივ საადგილ-მამულო კამიტეტებს; ამ კამიტეტების ხელში უნდა გადავიდეს ისეთი მიწები, რომელიც საფლისთვის სამეურნო დანიშნულება აქვთ, რომ ამით ეს მიწები შესაფერისათ გამოყენებულ იქნას. კანონი და ინსტრუქციები, რომლებიც სისწორით გასაზღვრავენ საადგილ-მამულო კამიტეტების დანიშნულებას.

ვინაიდან ჯარის მოწყობაზე დამოკიდებული ქვეყნისა და რევოლიუციის მდგომარეობა, დემოკრატიას საჭიროთ მიაჩნია შემდეგი ღონისძიებანი იქნას მიღებული:

1) სისწორითა და გარკვევით უნდა გასაზღვრულ იქნას უფლება-მოვალეობანი, როგორც ჯარის ორგანიზაციების, ისე ჯარის უფროსებისა. ა) ჯარის უფროსებს სრული უფლება უნდა მიენიჭოს დანიშნულებლათ მოქმედონ, რამდენათ საკითხი ეხება სამხედრო მოქმედებას და ჯარის საომრათ მომზადებას; ბ) კომისარებმა უნდა გაატარონ ჯარში

მთავრობის მთლიანი პოლიტიკა. კომისარების მოქმედება უნდა დაკავშირებულ იქნას ჯარის კამიტეტთა მოქმედებასთან. გ) ჯარების კამიტეტები ჯარის-კაცთა მასის ხელმძღვანელი ორგანოებია. თავიანთი უფლებათა დამტკიცება უნდა მიიღონ იმ როლის მიხედვით, რასაც ისინი ჯარის ცხოვრებაში ასრულებენ; 2) გასაკუთრებელი ზომები, რომელთა ხმალება ჯარში აუცილებელი იქნება, უნდა ნახარბი იქნას კომისართან შეთანხმებით და ასეთი დონისძიებანი არაოდეს არ უნდა გავრცელდეს ჯარის ტანთელ ნაწილზე. იძულებისა და რებრესიის ბოროტათ ხმარება ანგრევს ჯარის ძლიერებას. რომ ჯარის უფროსთა სახელი ჯარისკაცების თვალში ამაღლდეს, საჭიროა ასეთი უფროსების ადგილიდან დათხოვნა, რომელთაც კონტრ-რევოლიუციონური მოღვაწობა დაუბტკიცდება. ამათ მაგიერათ, ისეთი აფიცრები უნდა იქნას დანიშნული, რომელთაც ჯარისკაცებთან ერთად, თავგამოდებით ვადაუტანათ ომის ყოველივე გასაჭირი. უნდა გაძლიერებულ იქნას მუშაობა, რომ დაკმაყოფილებულ იქნეს ჯარისკაცთა მასის მოთხოვნანი. ამასთანვე-დსახიზრებულთ მხედრები და მათი ოჯახები უნდა უზრუნველყოს სახელმწიფომ და აგრეთვე ჯარში გაწვეულთა ოჯახებიც უზრუნველყოს.
(დასასრული იქნება).

ფ ი ნ ა ბ ა რ ხ ი:

1. ჩემ ქმარს, ლექსი, მარიჯანისა.
2. ამაუცნობივარ... ამაუცნობივარ!.. დ. თურდოსარელისა.
3. დამატებული, მინა რაპველისა.
4. წალვერის ძველ რკინულ წყაროზე. ლექსი, ი. სიხარულიძისა.
5. კონტრ-რევოლიუციონერების ბინადრობა არ იციან, ნიკ. ფანსხავასი.
6. რუსეთის რევოლიუცია და საქართველოს ავტონომია, შალვა გომართელისა.
7. სადღისა, სერგი ბანტაძისა.
8. ჩვენი დროის დიდი საკითხი, პ. ჭიასი.
9. დამფუძნებელ კრებისთვის, ს. ნინაშვილისა.
10. მიმოხილვა, ალესილისა.
11. კარლო ჩხვიძის სიტყვა, დასასრული.
12. ანალი წიგნი.

ანალი წიგნი.

რედაქციამ მიიღო თფილისში დასტამბული წიგნი: ქართველ მამადიანთა ცხოვრება, რომელიც შეუდგენია ჩვენ დაუღალავ თანამემამულეს ბ. ნ. ზ. ჭს. წიგნი ვიკტორ შალამბერაძეს გამოუცია ღამაზათ და სუფთად და ღირს ერთი მანათი.

III №.

ბიულეტენი სექტორის მოწერა 1917

III №.

სალიტერატურო, საზოგადოებრივი და სამეცნიერო ჟურნალ
„თავისუფლება“-ე

რომელიც გამოვა ორ კვირაში ერთხელ, რომანოზ სპ. ფანცხავას რედაქტორობით. ჟურნალში ითანამშრომლებენ საუკეთესო სალიტერატურო ძალები (წელიწადი პირვ.) წლიურათ ჟურნალი ეღირება 7 მ. ნახევარი წლით 4 მ., სამი თვით 2 მ. თვიურათ 80 კ. წლიურ ხელის მომწერლებს ფულის გადახდა ნაწილ-ნაწილათაც შეუძლიათ. ჟურნალში ხელის მოწერა და ნუმრებებს ყიდვა შეიძლება მხოლოდ რედაქციის კანტორაში (სტამბა „ძმობა“), ისიღორე კვიცარიძესთან. თფილისში, კავკასიის საფერწლო სკოლის მოწაფესთან, ტერენტი გ—ძე სვანიძესთან და შალვა იასონის ძე მეგრელიშვილთან. ქიათურაში—პლატონ პ-ძე კილასონიასთან, სამტრედიაში მინა კობალიაშვილთან, ფოთში—ნესტორ დოლიძესთან, ბათუმში—„განთიადის“ კანტორაში, ბაქოში—სანდრო ქურდიძესთან, ქალაქის თვითმართველობაში და მოსკოვში, სტ. შალვა დ. გომართელთან ფული უნდა გამოიგზავნოს ამ მისამართით: Кутансь. Роману Спиридоновичу Паничава.

III №.

ბიულეტენი ხელის მოწერა 1917 წ.

III №.

ყოველდღიურ საზოგადოებრივი, საეკონომიკო და სალიტერატურო გაზეთი,

საქართველოში

ყოველ კვირულ ნახატებში დამატებით. გაზეთი არის ეროვნულ-დემოკრატიული მიმართულების. განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ჩვენი ქვეყნის ეკონომიურ ცხოვრებას: ვაჭრობა-მრეწველობის, სასოფლო-მრეწველობის, სასოფლო მეურნეობის წარმატებას, საპროფესიო და სატექნიკო ცოდნათა გავრცელებას. გაზეთს საკუთარი კორესპონდენტები ყავს საქართველოს მნიშვნელოვან დაბა ქალაქებსა და სოფლებში და აგრეთვე პეტროგრადსა და მოსკოვში. გაზეთის ფასი პირველ ივნისიდან წლის ბოლომდე 10 მან. 3 თვით 5 მან. ერთი თვით 2 მან. თითო-ნუმერი ღირს 10 კაპ. რედაქციის მისამართი: თფილისი, მოსკოვის ქ. № 4. კანტორა ღიაა: დღით 9—3 ს. საღამ. 5—7-დი. რედაქტორი: გრიგოლ ვეშაბიძე. გამომც. აშხ. „საქართველო“

1917 წლ.

რვათხუთმეტი

1917 წლ.

გაზეთის ფასი: წლიურათ 15 მან., ნახევარი წლით 8 მან., თვიურათ 2 მან., წლიურ ხელის მომწერლებს გაზეთის ფასი შეუძლიათ ნაწილ-ნაწილათაც გადაიხადონ: ხელის მოწერის ღირს 5, სამი თვის შემდეგ, კიდევ 5 მანათი და დანარჩენიც სექტემბრის დამლევამდე. რედაქციის მისამართი: ქუთაისი, თფილისის ქ., სოფ. მიქელაძის სახ., კანტორა ღიაა: დღით 9—2 საღთ. და საღამ. 5—8-მდე რედ. დ. კვიციანი.

მზადდება ყოველდღე კარაქით ახალი და საუკეთესო სანოვაგით ოჯახური

საღილი

ევროპული და ქართული, როგორც სახსნილო, ისე სამარხვო. ვინც ისურვებს, სახლშიაც მიერთმევა. მისამართი: თფილისის ქ. აბლუშელიშვილის სახლი. ზემო სართული.

სტამბა „ძმობა“ პუშკინის ქ., გოკიელოვის სახ.